

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 112

София, четвъртък, 7 юлий

1932 г.

116. заседание

Вторникъ, 21 юний 1932 г.

(Открито отъ подпредседателя Н. Шоповъ въ 17 ч. 20 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

Отр.

Отр.

Отпуски, разрешени на народни представители . . . 2625
Питания:

- 1) отъ народния представителъ Г. Чешмеджиевъ къмъ министра на войната, относно известни порядки въ Министерството на войната и за военното положение въ Петричкия окръгъ. (Съобщение) . . . 2625
- 2) отъ народнитъ представители М. Станевъ, А. Бояджиевъ, Г. Костовъ, А. Неновъ и П. Стоевъ къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве, относно издаването отъ полицията апокрифна нелегална литература и фалшиви

позиви отъ името на Работническата партия, предназначени за устройване на провокации на 1 августъ. (Съобщение) . . . 2626

Законопроекти:

- 1) за приемане дарението на х. Ненчо Дончовъ Палаевеви, отъ гр. Копривщица. (Трето четене) 2626
 - 2) за бюджета на Главната дирекция на желъзницитъ и пристанищата за 1932/1933 финансова година. (Трето четене) . . . 2627
 - 3) за бюджета на разнитъ фондове за 1932/1933 финансова година. (Първо четене — разискване) 2627
- Дневенъ редъ за следващото заседание . . . 2643

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито. Присъствуватъ нужното число народни представители. Заседанието е законно.

Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ г. г. народни представители: Бечевъ Милко, Богоевъ Борисъ, Бончевъ Тодоръ, Бошнаковъ Тодоръ, Бояджиевъ Стефанъ, Буровъ Атанасъ, Бъчваровъ Василь, Василевъ Иванъ, Василевъ Йото, Велчевъ Иванъ, Гаговъ Петъръ, Ганчевъ Миню, Гашевски Никола, Георгиевъ Коста, Георгиевъ Павелъ, Гоергиевъ Стойчо, Говедаровъ Георги, Дековъ Петко, Деневъ Андрей, Деневъ Сжби Димитровъ, Джанкардашлийски Димитъръ, Димитровъ д-ръ Димитъръ, Димчевъ Василь, Дичевъ Петко, Дойчиновъ Стефанъ, Докумовъ Борисъ, Дуковъ Иваанъ, Думановъ д-ръ Никола, Илиевъ Илия, Йонетовъ Георги, Калиновъ Благой, Каракашевъ Никола, Кемилевъ Никола, Колевъ Петко, Кулевъ д-ръ Тодоръ, Куртевъ Иванъ, Кършовски Крумъ, Лоловъ Сава, Лунговъ Николай, Лъкарски Иванъ, Ляпчевъ Андрей, Маринчевъ Георги, Мечкарски Тончо, Мирски Христо, Митовъ Генко, Молдовъ Янаки, Момчиловъ Стоянъ, Момчиловъ Тодоръ, Мустафовъ Али, Напетовъ Петко, Орозовъ Александъръ, Пентиевъ Антонъ, Петковъ Стефанъ, Петровъ Никола, Пиронковъ Александъръ, Радевъ Георги, Радоловъ Александъръ, Райковски Минко, Рафайловъ Филипъ, п. Рачевъ Иванъ, Ризовъ Стойне, Родевъ Христо, Свиначовъ Добри, Славовъ Кирилъ, Софиевъ Христо, Стамболиевъ Никола, Стойковъ Апостолъ, Тонковъ Тодоръ, Христовъ Александъръ, п. Христовъ Георги, Христовъ Димитъръ, Цанковъ Александъръ, Цановъ д-ръ Асенъ, Цановъ Стефанъ, Циганчевъ Анастасъ, Цокровъ Герго, Чернооковъ Георги и Янакиевъ Василь)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Георги Костовъ — 3 дни;
На г. Ради Василевъ — 1 день;
На г. Борисъ Докумовъ — 2 дена;
На г. Петко Напетовъ — 5 дни и
На г. Димитъръ Христовъ — 2 дена.

Следнитъ г. г. народни представители сж се ползували сж повече отъ 20 дни отпускъ и следва Събранието да имъ разреши искания отпускъ.

Които г. г. народни представители сж съгласни да се разреши на народния представителъ г. Захари п. Захариевъ 2-дневенъ отпускъ по домашни причини, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Които г. г. народни представители сж съгласни да се разреши на народния представителъ г. Анастасъ Циганчевъ 2-дневенъ отпускъ по болестъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Които г. г. народни представители сж съгласни да се разреши на народния представителъ г. Георги Казаналиевъ 6-дневенъ отпускъ по домашни причини, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Които г. г. народни представители сж съгласни да се разреши на народния представителъ г. Антонъ Пентиевъ 2-дневенъ отпускъ по домашни причини, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Които г. г. народни представители сж съгласни да се разреши на народния представителъ г. Георги Маринчевъ 1-дневенъ отпускъ по домашни причини, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Събранието, че е постъпило питане отъ народния представителъ г. Григоръ Чешмеджиевъ къмъ г. министра на войната, относно известни порядки

въ Министерството на войната и военното положение въ Петричкия окръгъ.

Постъпило е също така питане отъ народнитѣ представители г. г. Митю Станевъ, Асенъ Бояджиевъ, Георги Костовъ, Атанасъ Неновъ и Петко Стоевъ къмъ г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве, относно това, че полицията била издала апокрифна нелегална литература и фалшиви позиви отъ името на Работническата партия, предназначени за устройване на провокации на 1 августъ.

Тия две питання ще се изпратятъ на съответнитѣ г. г. министри, за да отговорятъ.

Пристъпваме къмъ дневния редъ.

Н. Стоевъ (раб): Г. председателю! Преди дневния редъ искамъ думата. Ние сме депозирали нѣколко питання. Особено искаме да знаемъ за съдбата на отвлѣчения Кавракировъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Камарата сега е заета съ много по-важни въпроси — съ бюджета и други.

П. Стоевъ (раб): Камарата скоро ще се закрие, а ние имаме повече отъ 50 питання, на които не ни е отговорено. Искаме да знаемъ нѣщо за съдбата на Кавракировъ — къде е той, живъ ли е, или не.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Пристъпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за приемане дарението на хаджи Ненчо Дончовъ Палавеевъ, отъ гр. Копривщица.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ С. Патеъ (з): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнение)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представитель г. Адамъ Нейчевъ.

А. Нейчевъ (д): Г. г. народни представители! По поводъ приемане дарението на хаджи Ненчо Дончовъ Палавеевъ, нека ми бѣде позволено да кажа нѣколко думи.

Благотворителността не е само актъ на хуманностъ и на патриотическо чувство. Благотворителността всѣкога е била знакъ и за едно по-високо обществено, гражданско възпитание. Въ това отношение ние българитѣ изглежда, че стоимъ малко по-назадъ отъ нашитѣ съседи. Въ числото на своитѣ благотворители нашитѣ южни съседи иматъ имена, като Аверовъ, Запасъ, Сингросъ и други, които сѣ построили дори тротоаритѣ въ тѣхната столица. Вънъ отъ това, тѣхната Академия на наукитѣ и разнитѣ музеи, разнитѣ правителствени здания — всичко това е плодъ на една частна благотворителностъ, каквато у насъ, за голѣмо съжаление, особено следъ освобождението на България, не се забелязва.

Ето защо въ този моментъ азъ не мога да не кажа нѣколко хвалебни думи по адресъ на хаджи Ненчо Палавеевъ, който е дарилъ една сума, за да бѣде открита въ Копривщица полукласическа гимназия. Знаете, че въ бюджетарната комисиия ние се занимавахме съ причинитѣ, които каратъ много български граждани да прашатъ своитѣ деца въ чуждитѣ училища. Една отъ тия причини е, че тамъ тѣ научаватъ и по нѣкой чуждъ езикъ. Дарението на хаджи Ненчо Палавеевъ иде да запълни до известна степенъ тази празнота, съ отваряне на полукласическа гимназия, където ще се преподаватъ модерни езици.

Ето защо азъ съмъ длъженъ, г. г. народни представители, да изпълня своя дългъ и като депутатъ, и като копривщениецъ, като изкажа една благодарностъ къмъ щедрия дарителъ и да пожелаа, щото и други имотни наши съотечественици да последватъ неговия примѣръ. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представитель г. Георги Данаиловъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. ср): Г. г. народни представители! Безъ да бѣда копривщениецъ, като народенъ представитель, а същевременно и като българинъ, мисля, че изпълнявамъ единъ дългъ, да ви помоля да се проникнемъ отъ съзнанието да изкажемъ една искрена благодарностъ на този добъръ българинъ, който своитѣ спестени пари подарява за създаването на едно учебно заведение.

Копривщица е единъ знаменитъ български центъръ между нѣколкото, сравнително ограничено число, такива центрове, каквито сѣ Карлово, Панагюрище и Клисурса по Сръдногорието, където българщината захвана най-напредъ да живѣе съзнателенъ животъ и гдето изникна не само

духовна, но и материална култура. Копривщеници имаха, заедно съ другитѣ наши сръдногорци, обичая навремето да събиратъ турски лири и да ги обръщатъ въ български училища и въ български църкви. Това бѣше навремето едно културно стремление и въ Копривщица ние имаме много примѣри въ това отношение. Но безспорно е, че примѣрътъ на хаджи Ненчо Палавеевъ, дарението на когото ние приемаме тукъ съ законодателенъ актъ, надминава всички други. Азъ особено се радвамъ, че той е избралъ да даде сръдствата си за една такава гимназия, каквато е Копривщеницката, въ едно мѣсто затворено въ планината. Нѣмахъ случай да говоря по бюджета на просвѣтата, но убеденъ съмъ, ще ми се удаде случай другъ пътъ да говоря за това, че споредъ мене е особено важна проблемата, не само за учението на българската младежъ, но и за нейното възпитание — за втѣпяване въ душата ѝ на добродетели, каквито не липсватъ въ нашата българска къща. Азъ тукъ мога да кажа, че селското дете е при условия много по-благоприятни за едно домашно възпитание, отколкото градското дете. Въ голѣмитѣ градове, където сѣ нашитѣ гимназии, много пороци проникнаха въ децата, които въ селото сѣ избѣгнати. Копривщица е едно българско голѣмо село, където още добродетелитѣ на старото време сѣ запазени.

Та, казвамъ, особено ми е приятно да констатирамъ, че тия сръдства се даватъ за създаването на една гимназия, азъ бихъ я нарекълъ, не само Копривщеницка, но Сръдногорска гимназия, която, покрай педагогическото училище въ Панагюрище, може действително да даде единъ здравъ, интелигентенъ елементъ на българското гражданство.

Безъ да се простирамъ по-надълго, както казахъ и въ самото начало, трѣбва да се проникнемъ всички отъ искреното желание да благодаримъ и да възхвалимъ името на този българинъ, като пожелаемъ и други като него да могатъ да съсрѣдоточатъ вниманието си въ това направление. Защото животътъ не е само въ материалнитѣ блага и наслади, а въ онази добродетель, която свързва гражданина съ народа му. Въ това дарение ние виждаме едно изражение на старата копривщеницка и сръдногорска добродетель — единъ гражданинъ да свърже по-близко цѣлото си съществуване съ своя народъ и съ своето родно мѣсто.

Като смѣтамъ, че народното представителство съ благодарностъ възприема този даръ и го възвежда въ едно законоположение, заслужава същевременно ние всички, заедно, вкупомъ, като представители на българския народъ, да изкажемъ една искрена благодарностъ на този още живъ човѣкъ. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството и сговориститѣ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представитель г. Христо Чолаковъ.

Х. Чолаковъ (з): Г. г. народни представители! И азъ ще кажа две думи за красивия жестъ, който г. Палавеевъ е направилъ, дарявайки за обществени цели цѣлото свое спечелено състояние. Този жестъ на Палавеева, споредъ менъ, трѣбва да бѣде оцененъ малко по-високо, защото се извършва въ едно време, когато наистина подобни красиви жестове, за голѣмо съжаление, сѣ твърде рѣдки. Нѣма защо да криемъ, живѣемъ въ едно болно време, и намъ, като народни представители, се налага дългътъ, по-високо да оценимъ едни такива жестове, които говорятъ, че въ нацията ни не е пресъхналъ изворътъ на едни чисти добродетели.

Не за да насоча мисълта на народнитѣ представители въ една посока, за която въ такива моменти не е хубаво да се мисли, г. г. народни представители, но азъ не мога да не се спра на единъ фактъ отъ нашата действителностъ, а той е, че за голѣмо съжаление, много малко българци има, които да върватъ по пътя, по който е тръгналъ г. Палавеевъ. Причини за това може да има много, но азъ смѣтамъ, че една съществена причина е тази, че на насъ, българитѣ, твърде сурови, твърде много заняти съ постоянната дълбочина, обикновено не ни остава време да кажемъ даже едно „благодаримъ“ на хората, които сѣ проявили такива жестове. Въ други страни, за много по-дребни, за много по-малочестни работи, подобни граждани сѣ били обисипвани съ голѣми почести. У насъ, повтарямъ, поради суровостта на нравитѣ — позволете ми така да се изразя — оставатъ непочетени много красиви начинания и жестове и по този начинъ не можемъ да създадемъ примѣри, които да насърчаватъ хората въ това направление.

Ето защо, г. г. народни представители, азъ смѣтамъ, че ние не само ще изпълнимъ единъ дългъ къмъ г. Палавеевъ, но и ще дадемъ единъ примѣръ за поощрение, и като народни представители, благодарейки на г. Палавеевъ, да заявимъ, че българскиятъ народъ е ценилъ и ще цени хората, които сѣ жертвували и ще жертвуватъ за доброто на народа.

Отъ името на земеделската парламентарна група азъ си позволявамъ да благодаря на г. Палавеевъ за неговия патриотиченъ и народополезенъ даръ. (Ръкоплъскания отъ всички, безъ работниците)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на желѣзниците, пошитѣ и телеграфитѣ.

Министъръ С. Костурковъ: Г. г. народни представители! Въ момента, замѣствайки г. министра на народното просвѣщение, който отсъствува по важна работа, смѣтамъ се задълженъ да изкажа отъ негово име предъ народното представителство, а чрезъ него и предъ българския народъ, голѣмата му благодарностъ къмъ г. хаджи Ненчо Дончовъ Палавеевъ, отъ Копривница, за дарението, което той е направилъ за образователнитѣ нужди на своя роденъ градъ, Копривница, а чрезъ него за нуждитѣ на българското народно образование.

Г. г. народни представители! Прелиствайки бюджета на фондоветѣ при разнитѣ министерства, азъ обърнахъ особено внимание на списъка на фондоветѣ при Министерството на народното просвѣщение, който съдържа имената на дарителитѣ, на които имена сѣ създадени фондове за нуждитѣ на народното образование. Имената на тѣзи дарители сѣ вписани въ тѣй наречената „Златна книга“ при Министерството на народното просвѣщение. Това е, г. г. народни представители, единствената морална награда, която сѣ получили досега дарителитѣ на българската народна просвѣта — че сѣ вписани имената имъ въ тази книга. Казвамъ, прелиствайки списъка на фондоветѣ при Министерството на народното просвѣщение, азъ не видѣхъ по-голѣмо по сума дарение отъ това, което е направилъ г. хаджи Ненчо Дончовъ Палавеевъ. Сѣ тѣзи думи не искамъ да кажа, че чрезъ неговото дарение ще може да се разреши образователниятъ въпросъ въ нашата страна и въ нашата държава. Не, нѣма да се разреши.

С. Топевъ (раб): Още по-малко ще се разреши социалниятъ въпросъ.

Министъръ С. Костурковъ: Но, г. г. народни представители, не трѣбва да забравяме, че обществото се крепи благодарение на онова чувство на справедливостъ, на любовъ между хората и на любовъ къмъ народа и къмъ държавата. И тази любовъ къмъ народа и държавата най-добре се е проявила отъ оиѣзи, които сѣ натравили дарения за народното образование. Ето тукъ е, споредъ менъ, голѣмото значение на дарението, което г. хаджи Ненчо Дончовъ Палавеевъ е направилъ и което сега минава по законодателенъ редъ на трето четене.

Прочее, още единъ пътъ, отъ името на г. министра на народното просвѣщение, азъ сърдечно благодаря на стареца, добъръ българинъ и гражданинъ на България, г. хаджи Ненчо Дончовъ Палавеевъ за направеното отъ него дарение. (Ръкоплъскания отъ всички, безъ работниците)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Конто отъ г. г. народнитѣ представители, приематъ на трето четене законопроекта за приемане дарението на хаджи Ненчо Дончовъ Палавеевъ, отъ гр. Копривница, така, както се докладва отъ докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристижваме къмъ точка втора отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за бюджета на българскитѣ държавни желѣзници и пристанища за 1932/1933 финансова година.

Моля г. докладчика да докладва на трето четене законопроекта.

Докладчикъ В. Коевски (нац. л): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ поправкитѣ и прибавкитѣ, приети на второ четене).

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на желѣзницитѣ.

Министъръ С. Костурковъ: Г. г. народни представители! Нѣмаше да направя абсолютно никакво предложение, ако при третото четене на бюджетопроекта на Министерството на благоустройството не е направена една промѣна, която по-рано не се предлагаше и която сигуренъ съмъ, че и вие не сте забелязали така, както и азъ не я забелязахъ.

Г. Т. Даналловъ (д. ср): Азъ я забелязахъ, защото зная тая борба отдавна.

Министъръ С. Костурковъ: Г. г. народни представители! Изравнени сѣ заплатитѣ между служителитѣ инженери въ Дирекцията на желѣзницитѣ съ оная въ Дирекцията на благоустройството. Това е справедливо, това е човѣшко и законно. Добре, но следъ като се изравниха заплатитѣ, при трето четене е предложено къмъ заплатата на началницитѣ на сѣдѣния при Министерството на благоустройството да има още по 800 л. допълнително месечно възнаграждение и по такъвъ начинъ равновесието, тѣй да се рече, е нарушено въ полза на едната дирекция.

И. Падаревъ (д. ср): Това не иде отъ празнелството, а иде отъ чиновничеството.

Министъръ С. Костурковъ: Азъ не зная отъ къде иде. За менъ не е известно, но за менъ е налице фактътъ, че пакъ имаме едно неравенство.

А. Николаевъ (з): Защото има разлика въ службитѣ на единитѣ и на другитѣ. Не можете да приравните инспекторитѣ при Министерството на благоустройството съ инспекторитѣ при желѣзницитѣ.

Министъръ С. Костурковъ: Г. Николаевъ! Не е тамъ въпросътъ. Въпросътъ е за началницитѣ отдѣления на техническитѣ служби, които сѣ инженери съ еднакъвъ цензъ и тукъ, и тамъ. Направено е, както казахъ, едно увеличение на заплатитѣ на тия началници на отдѣления при Министерството на благоустройството срѣдно съ по 800 л. месечно и сега, за да се изравнятъ началницитѣ на отдѣления отъ едното министерство съ тия при другото и да нѣма, г-да, пререкания отъ едната и другата страна, азъ ви моля да приемете следната забележка къмъ обяснителната таблица на § 1, стр. 22, която забележка е нова въ сегашния бюджетопроектъ, но не е нова за миналогодишния и по-миналогодишния бюджети. (Чете) „Началницитѣ на отдѣления: поддържане, тракционно, движение и за постройка и изучаване на желѣзницитѣ и пристанищата и отчужденията за тѣхъ получаватъ, вънъ отъ определената имъ по бюджета основна заплата и повишение, още и възнаграждение по 800 л. месечно, което се плаща отъ кредита за повишение“.

Ако намирате, г. г. народни представители, че съ това предложение ще се изправи една направена неправда, гласувайте го. Оставамъ въпроса на вашия разумъ и на вашата съвестъ.

Повтарямъ и подчертавамъ дебело: ако намирате, че има извършена неправда, която трѣбва да се премахне, като се изравни положението на началницитѣ на отдѣленията въ едното и другото министерства, тогава гласувайте забележката, която предлагамъ. Всичката работа е за 38.400 л. годишно. Това е всичкитѣ масрафъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. министърътъ предлага следната забележка: (Чете) „Началницитѣ на отдѣления: поддържане, тракционно, движение и за постройка и изучаване на желѣзницитѣ и пристанищата и отчужденията за тѣхъ получаватъ, вънъ отъ определената имъ по бюджета основна заплата и повишение, още и възнаграждение по 800 л. месечно, което се плаща отъ кредита за повишение“.

Който отъ г. г. народнитѣ представители приема тази забележка, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Който отъ г. г. народнитѣ представители приема на трето четене законопроекта за бюджета на Главната дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата за 1932/1933 финансова година, заедно съ приетата забележка, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 68)

Пристижваме къмъ точка трета отъ дневния редъ — първо четене на законопроекта за бюджета на разнитѣ фондове на държавата за 1932/1933 финансова година. Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Б. Мелнишки (нац. л): (Прочита мотивитѣ къмъ законопроекта — вж. прил. Т. I, № 90)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. г. народни представители! Предлагамъ, съгласно втората алинея на чл. 38 отъ правилника за вътрешния редъ, да не бѣде четенъ цѣлитъ законопроектъ за бюджета на разнитѣ фондове.

Който отъ г. г. народнитѣ представители приема това предложение, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата народниятъ представителъ г. Ради Василевъ.

Р. Василевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Бюджетопроектът на фондовете не е така малък и от толкова малко значение, за да мине съвсем без дебати. Желателно е, преди да стиде в бюджетарната комисия, да се направят известни бележки по него, да се дадат известни, тъй да се каже, упътвания, за да може бюджетарната комисия, като вземе акт от казаното от народното представителство, да види къде може да се направят известни корекции.

Вземам думата по този бюджетопроект само да кажа няколко бележки, които моля да се имат пред вид в бюджетарната комисия и да се коригира това, което може да се коригира, за да се избягнат известни грешки, правени в миналото.

Бюджетопроектът на фондовете, г. г. народни представители, както виждате, се касае за разрешаване кредити от 2.079.000.000 л., едно перо твърде огромно, и поради това този бюджетопроект не може да мине без разисквания.

Ще се спра на някои от постановленията на този бюджетопроект, за да обърна вниманието ви на някои неправилности, според мене.

Заслужава, г. г. народни представители, да се спрем на учредяването на новия фонд за изплащане заплатите на учителите в сръдните общински училища, предвиден в чл. 4. Съгласно решението на бюджетарната комисия, този фонд се образува от увеличение таксите на учениците, 20% от припадащата се част на общините от данък сгради, и по 5.000 л. вноса от окръжните съвети за всеки учител в общинска гимназия и педагогическо училище.

Г. г. народни представители! Във времената, в които живеем, при тая стопанска криза, при бедствието, бих казал, в което се намираме, да се увеличават таксите на учениците в всички сръдни учебни заведения от 500 л. на 1.200 л., недейте мисли, че това е малко. Това ще падне в тежест на сръдната ръка хора, които не ще могат да бъдат снабдени с свидетелства за бедност, защото имат къщица и малък имот. Когато ще искате да се взема по 1.200 л. такса за един ученик от IV клас нагоре, не трябва да забравяте, че това не е малко. Във миналите години, когато е имало много голъмо благоденствие у нас, не се е посъгало да се увеличат таксите на учениците. Защо само отделни лица, които случайно имат деца в гимназията, ги товарите с такива голъми такси? Азъ съмтамъ, че е справедливо, когато ще се образува този фонд, да се направи едно общо облагане, този данък да тежи на цялия народ, а не само на неколцина родители, които имат щастieto или нещастieto да имат няколко деца в гимназията. Гимназиалното образование не трябва да се смъта, че е лукс, то е необходимо. Фактът, че издръжката на учителския персонал в 40-те непълни гимназии поема държавата, показва, че има нужда от такова образование и не бива с такива голъми такси, особено в днешно време, да се прегражда пътят на маса младежи да следват, тъй като тяхните родители не ще имат възможност да плащат тия голъми такси.

Има да направя една втора бележка, на която моля да се обърне внимание. Тя е, че за образуване на този фонд се предвижда да се вземе 20% от припадащата се част на общините от данъка върху сградите. От този данък на общините е дадено 50%. Като се вземе от този малък данък 20%, като се намали и поземелният данък, това значи да лишим общините от едно крупно перо. По този начин ще вържете ръцете на общините и ще направите невъзможно тяхното функциониране. Тъ не само не ще могат да изплащат заплатите на своите чиновници, но известни важни функции не ще могат да бъдат извършвани от тях, ако нямат тия сръдства, които сега постъпват в техните бюджети от тия два данъка. Ще трябва, следователно, бюджетарната комисия да направи една корекция по отношение на сръдствата, от които ще се образува този фонд, като отмени увеличението на училищната такса на учениците от сръдните училища и вземането тъзи 20% от припадащата се част на общините от данъка върху сградите, като се разхвърли тежестта за издръжката на непълните общински гимназии върху цялия народ и се предвиди в общия бюджет на държавата.

Ц. Стоянчевъ (з): Цялият народ ще плаща за този фонд.

Р. Василевъ (д. сг): Ще плащат отделни лица, отделни хора.

Г. г. народни представители! При облаганята на единични лица ще изпаднем в положение, както ви казахъ, да облагаме хора, притежаващи съвършено малко сръдства. А има лица, които нямат деца в гимназията, но сж извънредно голъми богаташи и тѣх ще ги освободимъ от този допълнителен данък. Тамъ е несправедливото.

Ц. Стоянчевъ (з): Голъмитъ богаташи въ голъмитъ градове ще плащатъ.

Р. Василевъ (д. сг): Азъ съмъ напълно съгласенъ да освободимъ някои от това облагане, но да вземемъ сръдства по пътя на общото облагане на българския данъкоплатецъ, а не да облагаме единични лица.

Г. г. народни представители! Втората бележка, която искамъ да направя, е, че поради тежките времена, които преживяваме, особено е затрудненъ износът на продуктите на българския земеделецъ. Таксите, които се вземат по чл. 5, п. II, съгласно закона за санитарно-ветеринарната служба — такси за ветеринаренъ прегледъ на изнасяните в чужбина животни, сурови животински произведения и хранителни продукти от животински произход — азъ моля да се намалят много повече, за да не съставляват прѣчка на и безъ туй затруднения нашъ износ на животни, животински произведения и хранителни продукти. Въ миналото, когато този износъ бѣше благоприятенъ, когато цените на самите продукти бѣха доста задоволителни, тия такси можеха да съществуватъ. Но днесъ, когато тѣзи цени сж съвършено паднали, и когато просто е невъзможно да изнесете отъ България живъ добитъкъ или въ форма на месо и други животински продукти, ние не бива да оставяме тия такси такива, каквито сж били въ миналото, и ако не можемъ да ги премахнемъ изцѣло, да ги намалимъ до възможния минимумъ, за да не спъватъ нашия износъ.

Сжщо така, г. г. народни представители, таксите, които се събират по п. III на чл. 5 — за прегледъ на добитъка, който се пренася изъ България, а сжщо и таксите, които се събират по п. IV, за туберкулинизирание на едрия и дребния добитъкъ и на птиците, ако въ миналото можеше да се позволи да бъдатъ отъ 20—30 л. на глава едръ добитъкъ, по левъ и 3 лева на дребния добитъкъ, по 20 и по 50 стотинки на птица, сега сж доста обременителни за нашето селско стопанство. Азъ ви моля, когато комисията ще се занимае съ този въпросъ, тия такси да се намалят, защото вие ще видите, че тѣ само затрудняватъ нашата търговия. За единъ вагонъ агнета или други животни, за да се транзитиратъ отъ една станция, за прегледъ се взематъ 300 л. Триста лева сж доста много и ние ще трябва да намалимъ тая такса, защото, както ви казахъ, ние обременяваме още повече това, което насърждаваме по другъ начинъ, а именно производството на българското земеделско стопанство.

Трета една бележка, която искамъ да направя, е по поводъ на разрешението, което се дава съ чл. 6 на Светия Синодъ да печати свои марки и съ тия марки да облепва книгата, които се издаватъ отъ синодалните канцеларии, отъ тия на митрополитите, на църквите и въобще отъ всички учреждения, които сж подведомствени на Светия Синодъ.

Г. г. народни представители! Тая практика, да обременяваме всички книга, които се издаватъ отъ Светия Синодъ, или всички услуги, които гражданите получаватъ отъ църквата, съ специални марки вънъ отъ таксите, които се взематъ по законъ, не е толкова насърчителна и ще трябва да ѝ се тури край. Азъ разбирамъ нуждитъ на нашата Православна църква, разбирамъ, че тия нужди трябва да се посрещнатъ съ сръдства, но да намъримъ начинъ да ги покримъ отъ другаде, а не да ги събираме чрезъ печатане на марки, които не могатъ да бъдатъ поставени подъ единъ контролъ, съ който може да се злоупотребява. Тия мърки, ужъ се предлагатъ доброволно, но често пѣти тѣ насилствено се предлагатъ на хората, защото този, който има нужда отъ известна услуга на едно учреждение, когато му кажешъ, че вънъ отъ таксите, по закона, трябва да плати и за нѣкакви марки 100—200 л., той волею-неволею ще се съгласи да даде тия пари.

А. Стоевъ (з): По законъ, задължително не се взематъ тия марки, а доброволно.

Р. Василевъ (д. сг.): Сега даваме право съ законъ да се печатат марки, когато съ миналия законъ на бюджета ние забранихме на учрежденията да издаватъ такива марки и не само да ги издаватъ, но и да пласиратъ подобни марки, издадени отъ други благотворителни учреждения и пр. Защото, ако си спомнете, Дружеството за борба съ престъпността издаваше такива марки, константираха се, обаче, много злоупотребления и трѣбваше да се тури край на единъ обиръ съ тия марки навремето. Та сега пакъ се страхувамъ, че отварянето пѣтъ да се издаватъ такива марки отъ известни учреждения за облепване на книжа, които изхождатъ отъ тѣхъ, ще даде поводъ не само тукъ, но и на други учреждения или ведомства да си печататъ марки и да обременяватъ българския гражданинъ съ данъци, които не сѣт гласувани въ Парламента. А вие знаете, че споредъ нашата конституция, българскиятъ гражданинъ не може да бѣде обремененъ съ никакъвъ данѣкъ, който предварително не е билъ гласуванъ отъ Народното събрание. Ние не можемъ да знаемъ въ какъвъ размѣръ ще се облага съ тѣзи марки отдѣлниятъ гражданинъ, който ще прибѣгва до известни услуги. Може би ще бѣде облаганъ съ 15 л., може би съ 20 л., съ 50 л. или съ 150 л.; нѣма даденъ критерий за това облагане, въ закона не е опредѣлено въ какъвъ размѣръ ще бѣдатъ тѣзи марки. Ето защо моля да се направи въ бюджетарната комисиия една поправка на този чл. 6 отъ законопроекта, като най-малко се опредѣли размѣрътъ, съ който отдѣлниятъ гражданинъ ще може да бѣде облаганъ съ плащане на подобни данѣци подъ формата на тѣзи специални марки.

Г. г. народни представители! Имамъ да направя и друга много съществена бележка, която тоже моля да се има предъ видъ. Тя се отнася до постановлението на чл. 7 отъ законопроекта. Споредъ тоя членъ, разрешава се на нѣкои министерства съ срѣдства отъ разни фондове да правятъ постройки на стойността повече отъ 500.000 л., като се предвижда, че ако стойността на постройката не превишава 5.000.000 л., ще се иска предварително писмено съгласие на министъра на финанситъ, а ако превишава тази сума, ще става съ предварително решение на Министерския съветъ. **Г. г. народни представители!** Тоя текстъ е давалъ възможности въ миналото да се започватъ харчове, кроятъ на които не може да се предвиди въ началото. Замисля се нѣкоя постройка, дава се разрешение на известно ведомство да я започне и то я започва, но не за 500.000 л. или за 1.000.000 л., а за много повече, и следъ 2—3 години постройката се свършва, като стойността ѝ достига до 50—100 милиона лева. Навремето, когато е работенъ законътъ за бюджета, отчетността и предприятията, който е, тъй да се каже, конституция за извършването на разходитѣ, и е задължителенъ за Народното събрание, законодателтъ изрично е предвидѣлъ въ него принципа, че всѣкакви вѣществени разходи, както и разходи за голѣми постройки, стойността на които надминава 500.000 л., се вписватъ въ бюджета, и то само ако размѣрътъ на работитѣ или на доставкитѣ и потребитѣ за тѣхъ суми сѣ били предварително фиксирани и разрешени съ специаленъ законъ. Законодателтъ е ималъ предъ видъ, че може да става ангажиране на държавното съкровище съ грамадни разходи, които не сѣ били предвидени отъ Народното събрание и които Народното събрание не би разрешило, ако ги знаеше. Затова законодателтъ е искалъ, когато ще се ангажира държавата съ такива разходи, да се знае точно за коя постройка колко срѣдства ще отидатъ. Ако Народното събрание има предъ себе си единъ законопроектъ, съ който се иска да се построи, да кажемъ, една сѣдебна палата, за която ще трѣбва да се разходватъ суми надъ 10—15 милиона лева, то може да разреши тая постройка съ съзнанието, че разрешава да се извърши една постройка за точно опредѣлена сума, съ опредѣлени девизи и т. н. Тогава и кредититѣ въ бюджета ще бѣдатъ гласувани и ще се знае, че ще отидатъ само 10.000.000 л. или, да кажемъ, малко повече. Но когато нѣма такива специални закони, тогава вратитѣ на произвола за ангажиране на държавата въ разходи сѣ отворени. Ние гласуваме сега разрешение да се извършатъ постройки съ стойностъ надъ 500.000 л. и, по силата на това разрешение, за една постройка ще се изразходватъ тази година 5 милиона лева, догодина ще се искатъ още 5 милиона лева, на третата година ще се искатъ други суми и за 4, 5, 10 години разходитѣ по тая постройка ще стигнатъ до 50 милиона лева. Следъ това всички ще се питаме: отде-накъде въ малка България се правятъ такива постройки, които не могатъ да се използватъ, когато, съгласно закона за отчетността по бюджета, Народното събрание има възможностъ да контролира тѣзи строежи, като иска отъ респективнитѣ учре-

дения или министерства, къмъ които се числятъ фондовете, да го сезиратъ предварително съ специални закони, въ които да се казва, че ще се строи такава и такава постройка, съ такива девизи, за която ще сѣт нуждни такива и такива срѣдства, а не да даваме разрешения да се извършатъ постройки надъ 500.000 л., безъ да се спазва този редъ. Цифрата е малка, но въпросътъ е, че въ края на краищата тѣзи постройки ще струватъ голѣми суми — съ десетки милиона лева — за които Народното събрание не би дало съгласието си, ако знаеше предварително, че ще се ангажиратъ такива голѣми разходи.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг.): Г. министре! Този чл. 7 измѣня закона за бюджета, отчетността и предприятията всецѣло.

Министъръ С. Стефановъ: Чл. 15 отъ досегашния законъ за бюджета за разнитѣ фондове бѣше свършено другъ. Сега има едно ограничение, единъ контролъ: разходитѣ ще се извършватъ съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията.

Р. Василевъ (д. сг.): Благодарение на разрешенията, които сѣ били давани досега съ законитѣ за бюджета, да се извършатъ постройки надъ 500.000 л., безъ да се внасятъ специални закони, въ които да бѣде точно опредѣленъ размѣрътъ на сумитѣ, които ще се харчатъ, се е достигнало дотамъ, да се правятъ постройки, за които сѣ били ангажирани грамадни срѣдства, каквито не сѣ били предвидени.

Г. г. народни представители! Преди да свърша, ще направя още една малка бележка. Въ чл. 11 отъ законопроекта се предвижда назначаването на свръхщатни данѣчни бирници за събирането на нѣкои такси, съ които се облагатъ работодателитѣ и на вноситѣ за заплати на лѣкаритѣ, каквито ще се назначаватъ въ предприятия съ повече отъ 200 души работници и т. н. Мене ми се струва, че това ще бѣде само увеличение на разходитѣ за персонала, защото излишно е да се назначаватъ свръхщатни държавни бирници, които да събиратъ специално тѣзи такси. Предприятията съ повече отъ 200 души работници не сѣ много въ България, тѣ сѣ единици, десетки, най-много да сѣт сто и нѣма нужда да се назначаватъ специални бирници. Ще бѣде напразно, въ единъ окръгъ или въ единъ центъръ, където има едно такова предприятие, да се назначава специаленъ бирникъ, който да събере допълнителната вноска отъ 2, 3, или 5 хиляди лева за лѣкаря, защото заплатата на този бирникъ ще изяде може би сумата, която той ще събере. Та азъ моля да остане, както е било досега — тая работа да се извършва и за напредъ отъ държавнитѣ бирници. Има бирници, чиято работа е намалѣла; нека тѣ събиратъ тия такси. Нѣма нужда да се назначаватъ нови свръхщатни държавни бирници.

Моля да се взематъ подъ внимание въ бюджетарната комисиия тѣзи малки бележки, които направихъ по законопроекта, и да се направятъ известни корекции, за да могатъ да се избѣгнатъ грѣшки, които може би ще костватъ скѣпо на държавното съкровище.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Нейковъ.

Д. Нейковъ (с. д.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Бюджетътъ на разнитѣ фондове не е отъ по-малко значение, отколкото общиятъ бюджетъ на държавата, защото и съ този бюджетъ се разходватъ голѣми материални срѣдства, въ размѣръ на повече отъ 2 милиарда лева, и се разрешаватъ маса първостепенни и отъ голѣмо значение за нашия стопански и културенъ животъ въпроси.

Въ бюджетопроекта за фондоветѣ сѣт разгледани много въпроси, обаче три отъ тѣхъ заематъ централно мѣсто поради това, че съ тѣхното разрешение се харчатъ много стотици милиони левове, отъ една страна, и, отъ друга страна, поради това, че тѣ засѣгатъ интереситѣ на не-по-малко отъ 700—800 хиляди български граждани. Въпросътъ за пенситѣ за изслужено време, въпросътъ за общественитѣ осигуровки, за безработицата, за политиката на държавата спрямо работническата класа въ страната, въпросътъ за училищнитѣ такси и за издрѣжката на полувината отъ нашитѣ срѣдни учебни заведения, въпросътъ за събиране на редица такси отъ разни министерства и учреждения и редица други въпроси, засѣгащи културния и стопански животъ на нашата страна, се разрешаватъ именно съ цифритѣ и сумитѣ, предвидени въ законъ за бюджета на разнитѣ фондове на държавата.

Г. г. народни представители! Преди да кажа няколко думи по законопроекта за бюджета на фондовете, аз съм длъжен да издигна висок глас на протест срещу правителството, защото то и в този случай допусна да се законодателствува еп грос, набързо и неправилно — да се изменят редица закони с закона за бюджета.

(Министрите г. г. С. Стефанов и Д. Гичев казват нѣщо). Много право, г. г. министри! Двата министри, чувамъ, че сѣ съгласни сѣ бележката ми. И щомъ сѣ съгласни, нѣма друго какво да се прави, освенъ и двамата да обещаятъ, че всички тия постановления въ законопроекта за бюджета на фондовете ще трѣбва да се оттеглятъ веднага, безъ да се разглеждатъ на второ четене. Но, г. г. народни представители, азъ считамъ апострофата на двамата министри за несериозна, защото ако тя бѣше сериозна, тѣ, сѣшитѣ двама, не трѣбваше да допуснатъ да се законодателствува по такъвъ неправиленъ начинъ. Съ законопроекта за бюджета на фондовете се изменятъ редица закони въ нашата страна и ние не бихме имали възможностъ да се изкажемъ по сѣществото на тѣзи изменения. Ние сме принудени, поради малкото време, съ което разполагаме, и поради наредбитѣ на правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, да се ограничимъ съ разглеждане само на цифритѣ, предвидени въ законопроекта за бюджета на фондовете, и да разгледаме и политиката, която се крие задъ тия цифри. За голѣмо съжаление, ние нѣмаме възможностъ да разгледаме ония редица закони, които се изменятъ съ този законопроектъ.

Трѣбва да се отбележи, че отъ редъ години насамъ господата, които стоятъ днесъ на министерската маса, като опозиционери, тукъ, отъ трибуната на Народното събрание, сѣ водили най-жестоката борба срещу правителството на Демократическия сговоръ и срещу всички други предшествувачи правителства, защото тѣ сѣ законодателствували така набързо и така произволно чрезъ закона за бюджета на държавата и чрезъ закона за бюджета на фондовете.

За голѣмо съжаление, трѣбваше да дочакаме деня, когато и днешното правителство не, но сѣшитѣ тия лица, които едно време сѣ протестирали противъ тази пакостна практика, сега мълчешкомъ да я провеждатъ въ закона за бюджета и специално — въ закона за бюджета на фондовете. За последователността на г. г. министрите вчера и днесъ остава Народното събрание и ония, които следятъ политическия и общественъ животъ въ нашата страна, да теглятъ своето заключение.

Г. г. народни представители! За да се види, че това законодателство е прибрано и пакостно, азъ ще ви дамъ мимоходомъ само единъ-два примѣра. Къмъ чл. 43-в отъ закона за общественитѣ осигуровки се прибавя въ закона за бюджета на фондовете следната нова алинея: (Чете) „Управлението на фонда може да назначава лѣкари за предварителенъ прегледъ на болнитѣ“. Това е една алинея, г. г. народни представители, много малка, на пръвъ погледъ невинна, обаче една алинея, която изменя основно, коренно цѣлото законодателство за лѣкуване работническото въ България. Че това е така, вие ще видите, ако се справите съ самия текстъ на чл. 43 отъ закона за общественитѣ осигуровки. Споредъ този текстъ, работницитѣ въ България при заболяване иматъ право да избиратъ свободно своя лѣкаръ-лѣчителъ. Съ прибавката къмъ чл. 43-в отъ закона за общественитѣ осигуровки на работническата класа се отнема това право. Нека прибавя, г. г. народни представители, че това право дори вече е отнето: преди да mine законътъ за бюджета на фондовете, министърътъ е назначилъ вече лѣкари за предварителенъ прегледъ. Занапредъ работническото, подъ благовидния претекстъ, че ще отиде на предварителенъ прегледъ при специално назначени лѣкари, чиновници на Министерството на търговията, промишлеността и труда, се лишава отъ правото си на изборъ: то не ще има вече възможностъ да отива и търси помощъ отъ ония лѣкари, на които то довървява, да се обърне къмъ ония лѣкари, отъ които то вѣрва, че ще може да получи помощъ за своето излѣкуване.

Това постановление е реакционно. То връща назадъ въпроса за лѣкуването на работническото, то обръща българския работникъ на хайванинъ, на добитѣкъ; нему се отнема правото да отиде свободно да се лѣкува при онии лѣкаръ, при когото той намѣри за добре; той е принуденъ да отиде непременно въ даденъ градъ при двамата трима души лѣкари-лѣчителни, назначени отъ държавата. Много естествено е, че помощта, дадена отъ лѣкаръ-чиновникъ, не може да бѣде равна по качество на оная помощъ, която се дава отъ лѣкаръ на свободна практика. Отъ друга страна, г. г. народни представители, много

ясно е — за да нѣма нужда отъ доказване — че работникътъ ще отиде да търси медицинска помощъ при лѣкаръ-чиновникъ съ едно понижение на своето човѣшко достойнство, като не му се позволява да отиде да търси помощта тамъ, гдето той смѣта, че ще я намѣри.

За да видите, г. г. народни представители, че този въпросъ е неправилно разрешенъ, азъ се позовавамъ на васъ и на вашата практика въ вашитѣ семейства, въ случай на заболяване. Колцина отъ васъ, г. г. народни представители, когато заболѣте, или когато има заболяване въ вашето семейство, се обръщатъ къмъ случайно срещнатия лѣкаръ, или къмъ случайно посочения имъ лѣкаръ? Нима не е известно, че всинца ние се обръщаме къмъ известни лѣкари, че заобикаляме улици и квартали, за да търсимъ именно онии лѣкари, въ когото имаме вѣра и който считаме, че ще ни даде истинска помощъ? Ако за всички граждани е така — а то безспорно е така — защо г. министърътъ на търговията, на индустрията и труда отнема правото на работническото да се ползува именно отъ това свое право?

Тукъ може да се направи възражение, че работницитѣ въ случая отиватъ да търсятъ безплатна медицинска помощъ. Такова възражение, обаче, е несериозно, защото срѣдствата на фонда „Обществени осигуровки“ не се плащатъ отъ държавата, а се плащатъ отъ работницитѣ и отъ работодателитѣ. Наистина, съгласно специалното законодателство, държавата е сѣщо така длъжна да участва съ $\frac{1}{4}$ въ приходитѣ на фонда „Обществени осигуровки“; но за голѣмо съжаление не, но за срамъ и позоръ на държавата, тя и до днесъ се отказва да изпълнява своитѣ задължения къмъ фонда „Обществени осигуровки“. И днесъ държавата дължи крѣгло 290 милиона лева вноски къмъ фонда „Обществени осигуровки“, които е била длъжна, по специалнитѣ закони, до днесъ да внесе, но не е внесла. Вие виждате какъ държавата не изпълнява своитѣ задължения, предвидени въ специалнитѣ закони, а какъ тя си присвоява правото да разполага напълно съ чужди срѣдства, съ работническитѣ срѣдства, съ срѣдства, набирани отъ вноскитѣ на работницитѣ и господаритѣ-работодатели, и си присвоява правото да лѣкува работницитѣ по начини, не каквито платитѣ намиратъ за добре, а по начини, каквито тя намира за добре.

Г. г. народни представители! Интересенъ е сѣщо така въпросътъ, дали съ новия начинъ на лѣкуване работническото ще се направятъ нѣкакви икономии. Азъ съмъ любопитенъ и желая, министърътъ на финанситѣ или още по-добре, министърътъ на търговията, индустрията, и труда — съжалявамъ че и двамата отсъствуватъ отъ тукъ — да дадатъ сведения на народното представителство, дали наистина съ това изменение ще се направятъ нѣкои икономии въ бюджета. Азъ оспорвамъ това. Тогава истинскитѣ, скрититѣ мотиви за това изменение на закона за общественитѣ осигуровки не сѣ други, освенъ партизански — даване възможностъ на Министерството на търговията, индустрията и труда, днесъ управлявано отъ единъ министъръ или отъ една партия, утре управлявано отъ другъ министъръ и отъ друга партия, да настанява за лѣкари, за инспектори, въобще за персоналъ при фонда „Обществени осигуровки“, само хора опартизанени, които не могатъ да бѣдатъ полезни на службата.

Азъ нѣма да говоря повече по сѣществото на този въпросъ, защото смѣтамъ, че министърътъ на търговията, индустрията и труда ще оттегли изменението на чл. 43-в отъ закона за общественитѣ осигуровки, направено тукъ, въ бюджета на фондовете. Защото, г. г. народни представители, никой не прѣчеше — пъкъ и сега не прѣчи — на г. министра да внесе специаленъ законопроектъ, съ който да направи тия и други изменения и да даде възможностъ на народното представителство да се изкаже по сѣщество, а сѣщо така да се даде възможностъ и на заинтересованитѣ фактори да кажатъ своята компетентна дума.

Известно ви е, г. г. народни представители, че именно по тия въпроси отъ една година насамъ се води единъ голѣмъ споръ не, но се води една доста остра борба между лѣкарското съсловие и работническата класа, отъ една страна, и Министерството на търговията, индустрията и труда, отъ друга страна. И нека веднага подчертая, че лѣкарското съсловие, въ лицето на своя професионаленъ съюзъ — Българския лѣкарски съюзъ — еединодушно застава на противното становище на Министерството на търговията, промишлеността и труда, като педира правото на работника да може свободно да прави изборъ между ония лѣкари, отъ които то смѣта, че ще добие най-лесно и най-добре медицинска помощъ. Сѣщо така работническото въ България въ събрания, въ печата и при други случаи казва своята дума и желанието си за запазване правото да се ползува отъ фонда „Обществени осигуровки“ по начини, каквито то намѣри за добри, а не по

начини, които му се натрапват от държавата, въ лицето на Министерството на търговията, промишлеността и труда. Нима мнението на лъкарското съсловие и на самото работничество не е най-мърдавно за случая?

Г. г. народни представители! Миналата година, при разглеждане бюджета на фондовете, министърът на търговията, промишлеността и труда, тогава г. Мишайковъ, също така, както днешния министър, вмъкна въ закона за фондовете по единъ нагледъ невиненъ начинъ едно измѣнение въ закона за общественитѣ осигуровки, но и до днесъ още не се направи съответно измѣнение на самия законъ. Миналата година съ закона за бюджета на фондовете отдѣлението на труда биде развито въ дирекция на труда и, което е важно, тази дирекция на труда биде отрупана съ много инспектори, началници, техници и чиновници въ централното управление и съ други такива въ провинцията, вследствие на което административнитѣ разходи за общественитѣ осигуровки се увеличиха съ нѣколко милиона лева. Но — което е още по-важно — държавата, вмѣсто да остави въ тежестъ на Министерството на търговията, промишлеността и труда разходите за дирекцията на труда, прехвърли всички тия разходи къмъ фонда. По такъвъ начинъ бюджетътъ на фонда и специалниятъ законъ за събиране срѣдствата на този фондъ се измѣстватъ отъ своята сѣщностъ и предназначение. Фондътъ „Обществени осигуровки“ има тѣсното предназначение да даде възможностъ на болѣлитѣ работници да намѣрятъ медицинска помощъ, инвалидитѣ и остарѣлитѣ работници да получатъ пенсия, за да прекаратъ останалитѣ дни отъ живота си, своитѣ старини, сравнително спокойно. Държавата, обаче, вмѣсто да разшири социалното законодателство и да го отпрати къмъ неговото тѣсно и социално предназначение, като даде възможностъ на по-широкъ кръгъ работници да се ползватъ отъ фонда „Обществени осигуровки“, тя натовари тоя фондъ съ излишни административни разходи и по такъвъ начинъ лиши работничеството отъ възможността да се ползува отъ ония, макаръ и малки, облаги, които законитѣ досега му даватъ.

Измѣнението, въведено отъ г. министъръ Мишайковъ, напълно се възприе отъ г. министъръ Георги Петровъ: държавата и тази година съ бюджета на Министерството на търговията, промишлеността и труда и съ този на фондовете се освободи отъ задължението си къмъ работническата класа, като остави всички разходи на дирекцията на труда изцѣло върху фонда.

Г. г. народни представители! Тия два примѣра, а също така и ония бележки, които направи преждеговорившиятъ, г. Ради Василевъ, показватъ по единъ несъмненъ начинъ, че наистина чрезъ закона за бюджета на фондовете се законодателствува набързо и неправилно.

Азъ моля надлежитѣ фактори въ лицето на отдѣлитѣ министри и на правителството да не считатъ, че тия въпроси сѣ маловажни, че тѣ сѣ временни и че могатъ и трѣбва да минатъ безъ вниманието на народното представителство. Тия въпроси тревожатъ и ще продължаватъ да тревожатъ ония съсловия въ България — особено работническата класа — които твърде много сѣ засегнати отъ видоизмѣненията, които азъ ви посочихъ.

Г. г. народни представители! Пристъпвайки къмъ разглеждане законопроекта за бюджета на разнитѣ фондове на държавата, азъ съмъ длъженъ да се спра преди всичко на чл. 4 отъ него. Споредъ текста на чл. 4 отъ закона за бюджета на разнитѣ фондове на държавата за 1932/1933 финансова година, за въ бѣдеще заплатитѣ на учителитѣ и секретарь-счетоводителитѣ въ общинскитѣ пълни и непълни гимназии и педагогически училища отъ началото на учебната 1932/1933 година ще се изплащатъ отъ специално учредения за тая целъ фондъ при Министерството на народното просвѣщение, подъ наименование „Фондъ за изплащане заплатитѣ на учителитѣ въ срѣднитѣ общински училища“.

Г. г. народни представители! Ние, социалдемократитѣ, считаме, че съ тази разпоредба на чл. 4 се извърши една добра, една положителна работа. Ние считаме, че съ този текстъ се закри една отдавна зѣюща рана въ нашето учебно дѣло. Това бѣше раната, която отдавна тормозѣше и общинитѣ, и учителитѣ, и родителитѣ на ученицитѣ, които посещаваха общинскитѣ гимназии, а и самата държава, която непрекъснато отъ редица години биваше отрупвана съ молби да поеме издръжката на общинскитѣ пълни и непълни гимназии, тъй както е поела издръжката

и на останалитѣ гимназии въ нашата страна — на държавнитѣ гимназии.

До тукъ, обаче, се свършва положителната страна на тая реформа. Когато се търсятъ срѣдства, които ще образуватъ този фондъ за изплащане учителскитѣ заплати, ние виждаме въ чл. 4 да се отива по погрѣшенъ пътъ, като се засѣгатъ интереситѣ на беднитѣ български граждани, които иматъ деца въ гимназитѣ. Гражданинѣ се отрупватъ съ нови и голѣми училищни такси, а това отвара друга рана въ тѣлото на българското учебно дѣло. По-нататкъ въ чл. 4 е казано: (Чете) „Този фондъ се образува отъ следнитѣ приходи: а) допълнителна такса по 700 л. годишно отъ ученицитѣ при всички държавни и общински пълни и непълни срѣдни училища (освенъ училищната такса по 500 л., събирана по чл. 152 отъ закона за народното просвѣщение“.

За яснота на въпроса трѣбва да добавя, че съгласно чл. 152 отъ закона за народното просвѣщение, ония деца, които посещаваха досега държавнитѣ гимназии, плащаха по 500 л. такса. За въ бѣдеще, обаче, начина отъ началото на учебната 1932/1933 г. училищната такса въ държавнитѣ гимназии ще бѣде увеличена на 1.200 л., или съ други думи, тя почти се утроява.

Погрѣшно е, г. г. народни представители, да се смѣта, че срѣднитѣ учебни заведения сѣ луксъ и че въ тѣхъ добиватъ своето образование само децата на богатитѣ български граждани. Статистиката на държавнитѣ гимназии, напротивъ, ни показва, че тия гимназии се посещаватъ въ мнозинството си отъ деца на бедни чиновници, бедни земледѣлци, бедни занаятчии, въобще на срѣдна рѣчка хора, които съ голѣма мъка ги издържатъ въ срѣднитѣ учебни заведения. Азъ трѣбва да подчертавамъ тукъ мисълта, че българскиятъ народъ твърде много цени срѣдношколското образование и то по много причини. При разглеждането на законопроекта за измѣнение на закона за народното просвѣщение, съ който въротно г. министърътъ на народното просвѣщение ще ни съзира въ идната редовна сесия на Камарата, ние ще имаме възможностъ да се изкажемъ подробно по този въпросъ. Тукъ, обаче, г. г. народни представители, трѣбва да констатираме голѣмата грѣшка, която се прави съ чл. 4 отъ законопроекта за бюджета на разнитѣ фондове, като такситѣ на ученицитѣ въ държавнитѣ гимназии се увеличаватъ съ 700 л. Това не бива да се допусне по никакъвъ начинъ.

А. Стоевъ (з): Тѣзи, които по-рано плащаха 2.500 л., сега ще плащатъ 1.200 л. такса. Вие демагогствувате, г. Нейковъ. Добре изяснете въпроса, ако искате да бѣдете почтенъ. Знаете, че въ България има повече отъ 60 срѣдни учебни заведения, въ които се плащаше по 2.500 л. такса, и то предимно въ бедно населени мѣста, а въ София плащаха по 500 л. такса. Сега се изравнява.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Въ бюджетарната комисия бѣхте съгласенъ.

Д. Нейковъ (с. д): Не е вѣрно! Това е една инсинуация, г. Бешковъ. (Къмъ А. Стоевъ) Уважаеми колега! Напълно изслушахъ Вашето възражение и ще си послужа съ вашия аргументъ за моята теза. Вие казвате, че досега децата, които сѣ посещавали общинскитѣ пълни и непълни гимназии, сѣ били обременени съ голѣми такси и пледирате за намаление на тия голѣми такси, именно защото сѣ били голѣми. По сѣшитѣ съображения, уважаеми колега, азъ считамъ — това го казахъ вече — че тия пълни и непълни гимназии не можеха вече да останатъ въ тежестъ на разоренитѣ общини, но не биваше за тѣхната издръжка да се натоварватъ ученицитѣ въ държавнитѣ гимназии съ по-голѣми такси.

А. Стоевъ (з): Беднитѣ ученици не се натоварватъ, защото 60% отъ децата се освобождаватъ отъ такса.

Д. Нейковъ (с. д): И тъкмо въ едно време на остра стопанска криза, която и безъ това засѣга твърде много скромнитѣ бюджети на българскитѣ граждани, погрѣшно е, уважаеми колега, да увеличавате такситѣ, а също така да смѣтате, че софийскитѣ гимназии сѣ изпълнени и изпълнени съ деца на български богаташи.

А. Стоевъ (з): Само 40% отъ децата плащатъ такса, а другитѣ се освобождаватъ, г. Нейковъ. Ако искате, може да провѣрите, да направите справка въ софийскитѣ гимназии.

Д. Нейковъ (с. д): Азъ приемамъ, че 40% отъ децата плащатъ такса — колкото ми сочите вие. Питамъ ви, обаче, какъ можете да окачествите тази мърка, когато обременяват останалитъ 60% — е ли тя отъ естество да насържи образованието въ нашата страна или обратно, тя ще го стъсни? Съ тази мърка вие не повдигате ли целата на образованието въ България; не омжчявате ли положението на онѣзи родители, които изпращатъ своитъ синове въ гимназията, понеже ще бждатъ принудени да плащатъ голѣми, двойни и тройни такси? Не ще ли лишите отъ гимназиално образование много бедни ученици?

А. Стоевъ (з): Родители, които иматъ 4 деца, ще плащатъ такса само за едно. Тритъ се освобождаватъ отъ такса.

Министъръ Д. Гичевъ: Ако единъ родител има три деца, само за едното ще плаща.

Д. Нейковъ (с. д): Това зная. Вие, обаче, трѣбва да знаете, че за издръжка на ученици въ гимназията сѣ нуждни не само такси; нуждни сѣ учебници, нуждни сѣ пособия, нужна е храна, нужно е облѣкло. Когато единъ родител има три деца, едното не яде за останалитъ три; когато той има три деца, не може съ единъ костюмъ дрехи да облѣче и тритъ деца или да ги обуче съ единъ чифтъ обувки. Изглежда, че вие нѣмате деца и не знаете съ каква мжка българскитъ граждани досега плащатъ такса отъ 500 л. Още по-мжчно ще плащатъ 1.200 л.

А. Стоевъ (з): Вие, който прашате децата си въ чуждитъ училища, нѣмате право да приказвате. По-добре минете на другъ въпросъ.

Министъръ К. Муравиевъ: Крайно беднитъ и срѣднитъ деца не плащатъ такса.

Д. Нейковъ (с. д): Г. министърътъ на народното просвѣщение ми прави единъ апострофъ, който азъ не желая да избѣгна, безъ да отговоря, защото искамъ въпросътъ напълно да бжде разясненъ. Г. министърътъ на народното просвѣщение ми казва, че съгласно закона за народното просвѣщение, крайно беднитъ деца не плащатъ такса.

Министъръ К. Муравиевъ: Не крайно беднитъ — беднитъ.

Д. Нейковъ (с. д): Това е така, г. министре. То се знае. Крайно беднитъ деца не плащаха и когато таксата бѣше 500 л. Тази Ваша бележка сѣ нищо не измѣня същността на въпроса. Не е дума за ония деца, които могатъ да представятъ свидетелство за бедностъ. Азъ зная, че тѣ се освобождаватъ отъ такса. Думата е за децата на ония бедни селяни, занаятчии и търговци, на които приходитъ сѣ между 1.500—3.000 л. месечно и които нѣматъ свидетелства за бедностъ. А тѣ сѣ мнозинството.

Министъръ К. Муравиевъ: Тѣ се освобождаватъ.

А. Стоевъ (з): Вие говорите за софийскитъ деца само, а не за децата на българския народъ.

Д. Нейковъ (с. д): Вие повтаряте сѣния апострофъ, за софийскитъ деца, на който азъ отговорихъ. Ако желаете да развите този въпросъ, моля Ви, вземете думата, но не ми губете времето съ апострофи.

Министъръ К. Муравиевъ: Г. Нейковъ! Вие знаете, че 52% отъ ученицитъ не плащатъ никакви такси. Следователно, не само крайно беднитъ сѣ освободени, а и срѣдно беднитъ.

Д. Нейковъ (с. д): Тогава защо увеличавате такситъ, щомъ нѣма кой да ги плаща?

А. Николаевъ (з): Децата на г. Нейковъ не сѣ въ българско училище, а въ чуждо.

А. Стоевъ (з): Оставете, г. Нейковъ, този боленъ въпросъ!

Д. Нейковъ (с. д): Моля, г. Николаевъ, недейте си служи съ подобни лични и недостойни закачки, които азъ не мога да не отхвърля веднага съ възмущение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Моля ви се, г-да.

А. Николаевъ (з): Извинете, азъ не ви оскърбявамъ, освенъ ако вие смѣтате, че е оскърбление, като изнасямъ

единъ фактъ. Толкова по-зле за Васъ.

Д. Нейковъ (с. д): Моля Ви се, заповѣдайте, кажете факта, но го кажете сериозно и го свържете съ въпроса.

А. Николаевъ (з): Азъ Ви казвамъ, че Вашитъ деца учатъ въ чуждо училище.

Д. Нейковъ (с. д): Вие казвате една лъжа. Чуйте отъ мене, кжде сѣ моитъ деца. Това е безобразие отъ Ваша страна, защото твърдите безъ да знаете, кжде учатъ моитъ деца. Позволете на мене, азъ да кажа, кжде учатъ моитъ деца.

Д-ръ А. Франгя (з): Вие го казахте въ бюджетарната комисия.

Д. Нейковъ (с. д): Азъ знамъ, какво съмъ казалъ. То не може да бжде скрито.

Д-ръ А. Франгя (з): Азъ го чухъ.

Д. Нейковъ (с. д): Моитъ синъ, г. Николаевъ, свърши II Софийска държавна мжка гимназия и днесъ е студентъ въ Българския университетъ.

А. Николаевъ (з): Тогава позволете да Ви кажа, че сте излъгали въ бюджетарната комисия.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д. Нейковъ (с. д): Чуждо училище ли е II Софийска държавна мжка гимназия? Китайско училище ли е тя?! Какво е това безобразие отъ Ваша страна, да твърдите така нахално нѣща, които не знаете!

А. Николаевъ (з): Вие или лъжете тукъ, или излъгахте бюджетарната комисия. Вие самъ казахте въ бюджетарната комисия това, г. Нейковъ. Ако азъ съмъ нахалникъ, вие сте лъжецъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г-да! Парламентътъ не се интересува отъ сина на този или онзи.

Д-ръ А. Франгя (з): Той за втория Ви синъ казва.

Д. Нейковъ (с. д): Той говори за децата ми.

А. Николаевъ (з): Щомъ е така, пардонъ!

Д. Нейковъ (с. д): Така прилича, да се извините.

А. Николаевъ (з): Азъ мислѣхъ, че е за първия Ви синъ, а то било за втория!

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ ще дойда и до този въпросъ — за чуждитъ училища. Той е много интересенъ въпросъ, и азъ бихъ желалъ г. министърътъ на народното просвѣщение да го разреши съ съответенъ законъ, за да ни даде възможностъ да се изкажемъ по него по същество, а не да го разрешаватъ инцидентно. И по този въпросъ се разправятъ бабини дѣветини, и по него се продава евтино патриотарство. Въ България, асѣ, днесъ най-евтина стока е патриотарството.

М. Деляновъ (з): Вие по същество сте се изказали за чуждитъ училища!

Д. Нейковъ (с. д): Вие ще видите, че не сте прави и тогава, когато облагате съ такса и децата, които следватъ въ чуждестранни училища. Но нека преди това, г. г. народни представители, да питамъ, защо вие увеличихте такситъ въ гимназитъ, а не увеличихте такситъ въ Университета, напр., за да бждете последователни.

А. Стоевъ (з): Тѣ сѣ намалени.

Д. Нейковъ (с. д): Ако бѣхте увеличили и такситъ въ Университета, дали вие щѣхте да засегнете тогава интереситъ на беднитъ български граждани, та избѣгнахте да направите това?

Министъръ К. Муравиевъ: За Университета нѣма тази необходимостъ.

Н. Йотовъ (з): Г. Нейковъ! Направете едно разграничение между това: увеличение ли има на такситъ или има из-

равнение на такситъ, за да поставимъ всички български граждани на една основа по отношение на такситъ. Така поставете въпроса, пъкъ тогава говорете.

Д. Нейковъ (с. д): Г. Йотовъ! Истина е, че има изравнение, но има изравнение въ увеличението. . . .

Н. Йотовъ (з): Въ намалението.

Д. Нейковъ (с. д): . . . за болшинството отъ ученицитъ въ България.

Н. Йотовъ (з): Ние намаляваме такситъ въ малкитъ паланки, а увеличаваме тия въ София.

Д. Нейковъ (с. д): Азъ бихъ рѣкоплѣскалъ на тази реформа, ако вие бѣхте направили едно изравнение въ намалението и ако ония ученици, които плащаха такса по 2—3.000 л. въ непълнитъ и пълни общински гимназии, ги натоварихте съ една такса отъ 500 л., т. е. толкова, колкото плащатъ ученицитъ въ държавнитъ гимназии. Но вие не направихте изравнение въ намалението, а направихте изравнение въ увеличението и то въ вреда на по-голѣмата частъ отъ родителитъ, децата на които следватъ въ гимназиитъ.

Н. Йотовъ (з): Това истина ли е?

Министъръ К. Муравиевъ: Вие знаете много добре, че това е една временна мѣрка. За идущата година нѣма да бѣде тъй. Защо говорите за увеличжение?

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Г. министърътъ отговаря самъ и въ Ваша вреда на вашитъ смѣли апострофи.

А. Стоевъ (з): Не сж смѣли, а сж човѣшки, разумни и безъ демагогия.

Д. Нейковъ (с. д): Г. министърътъ ви казва, че това е една временна мѣрка и тя ще се отмѣни.

Министъръ К. Муравиевъ: Да, само за тази година.

Н. Алексиевъ (з): Г. Нейковъ! Сами знаете, че е временна.

Д. Нейковъ (с. д): Азъ разбирамъ да се правятъ такива възражения, но азъ вѣрвамъ срещу тази мѣрка и като временна, защото съмъ убеденъ — нашата практика показва и доказва това — че всички временни мѣрки въ вреда на българскитъ данѣкоплатци, въ вреда на българскитъ граждани добиватъ едно постоянно положение, тѣ не се отмѣняватъ. Отмѣнятъ се, както ви показвахъ тукъ, прогресивни положения въ законитъ и се въвеждатъ назадничави и реакционни. Следователно, когато тази мѣрка бѣде отмѣнена, тогава, г. г. народни представители, елате да се хвалите.

Н. Алексиевъ (з): Не се знае дали ще бѣдешъ на трибуната тогава.

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Вие облагате и ученицитъ, които посещаватъ чуждитъ училища въ нашата страна.

Министъръ Д. Гичевъ: Азъ не разбрахъ. Вие противъ това ли сте, че държавата поема издрѣжката на общинскитъ гимназии?

Д. Нейковъ (с. д): Не съмъ противъ, азъ го одобрявамъ, но считамъ, че държавата е длѣжна да издрѣжа всичкитъ свои училища съ бюджета си.

Министъръ Д. Гичевъ: Длѣжна е да намѣри срѣдства.

Д. Нейковъ (с. д): Така, както издрѣжа казармитъ, войницитъ, църквитъ, държавнитъ гимназии, владѣшитъ и всички други институции въ нашата страна, държавата е длѣжна преди всичко да поддържа образованието въ страната и да го издрѣжа безплатно и въ гимназиитъ, а не само въ първоначалнитъ училища. И, г. министре, азъ съмъ последователенъ на себе си, защото, като одобрихъ тази мѣрка въ бюджетарната комисиия, азъ направихъ тамъ предложение, щото издрѣжката на пълнитъ и непълни общински гимназии да става отъ държавата, а заплатитъ на

учителитъ да се взематъ отъ ония граждани, които иматъ повече, които иматъ излишни срѣдства. И предложихъ да се обложатъ съ 10% върху своя прѣкъ данѣкъ всички ония български граждани, които иматъ годишенъ доходъ 150 и надъ 150 хиляди лева; второ, азъ предложихъ да се обложатъ съ 10 и 15% всички български чиновници, които получаватъ надъ 12.000 и надъ 20.000 л. месечно, голѣмитъ заплати на които вие въ вашия бюджетъ не можахте да премахнете; голѣмитъ заплати, срещу които вие години подъ редъ протестирахте тукъ въ Народното събрание. Ето това искахъ азъ — държавата да обложи, да натовари съ по-голѣми данѣци ония, които иматъ, за да не се натоварватъ беднитъ граждани.

Министъръ Д. Гичевъ: Направили ли сте изчисление, колко милиона ще даде това?

Д. Нейковъ (с. д): Г. министре! Азъ поискахъ въ бюджетарната комисиия въ случай, че възприеме моитъ предложения, да наредите да се направятъ изчисления. Това вие не приехте и мисля, че направихте голѣма грѣшка, като увеличихте такситъ въ държавнитъ гимназии. Тази грѣшка ще бѣде съ много важни и тежки послѣдствия. Много отъ децата на ония български граждани, които, по една или друга причина, нѣматъ възможность да взѣзатъ въ категорията на най-беднитъ и да бѣдатъ освободени. . . .

Министъръ Д. Гичевъ: Думата „най-бедни“ нѣма, а има само „бедни“.

Д. Нейковъ (с. д): Най-бедни. въ смисълъ. . . .

Министъръ Д. Гичевъ: 60% не сж най-бедни.

Д. Нейковъ (с. д): . . . ония, които ще получатъ свидетелства за бедность.

Министъръ Д. Гичевъ: 60% отъ ученицитъ сж такива.

Д. Нейковъ (с. д): За изяснение на въпроса, . . .

Министъръ Д. Гичевъ: На тебе не е ясенъ.

Д. Нейковъ (с. д): . . . питамъ: считате ли беденъ единъ занаятчия, който работи отъ сутринъ до вечеръ и чийто приходъ се равнява на не повече отъ 1.500—2.000—2.500 л. месечно?

А. Капитановъ (з): Зависи отъ общината.

Д. Нейковъ (с. д): Децата на такъвъ занаятчия не се освобождаватъ отъ такси.

Министъръ Д. Гичевъ: Иди при Негенцовъ да те научи.

Д. Нейковъ (с. д): Разгърнете закона за народното просвѣщение и ще видите кои деца се освобождаватъ: освобождаватъ се децата на ония, които представятъ свидетелство за бедность; освобождаватъ се децата на опълченцитъ; освобождаватъ се децата на учителитъ-пенсионери, . . .

Министъръ Д. Гичевъ: Сирацитъ.

Д. Нейковъ (с. д): . . . сирацитъ отъ войната; освобождаватъ се децата на чиновници въ Министерството на народното просвѣщение; макаръ да сж главни секретари и началници на отдѣления, и тѣ се освобождаватъ, споредъ закона за народното просвѣщение.

Министъръ К. Муравиевъ: Мене ми се струва, че и Вашиятъ синъ не плаща такса.

Д. Нейковъ (с. д): Не е истина. Моятъ синъ е плащалъ отъ първия по последния класъ такса.

Министъръ К. Муравиевъ: Но може да се освободи.

Д. Нейковъ (с. д): Не може да се освободи, защото азъ не съмъ пенсионеръ, защото азъ не съмъ инвалидъ отъ войната. Но съ чл. 4 отъ този бюджетъ вие облагате съ такса отъ по 500 л. ония деца, които следватъ въ чуждитъ основни училища, и съ по 1.000 л. ония, които следватъ въ чуждитъ срѣдни училища. И тази мѣрка, г. г. народни представители, не е оправдана и тя е отъ естество да стѣсни учението въ България. И ето защо. Основното образование въ нашата страна, 7-годишниятъ

курсъ, е задължително. Ония деца, които ходятъ въ чуждестранни училища, изпълняватъ закона за народното просвѣщение, т. е. родителитѣ изпращатъ децата си въ тия училища, за да изпълнятъ постановленията на закона, който ги задължава да учатъ своитѣ деца 7 години.

А. Стоевъ (з): Тѣ бедни родители ли сѣ?

Министъръ Д. Гичевъ: (Къмъ Д. Нейковъ) Знаете ли каква е таксата тамъ? Кажете!

Д. Нейковъ (с. д): Знамъ. Ще Ви кажа.

Министъръ Д. Гичевъ: 7—8 хиляди лева такса даватъ, ще дадатъ и на държавата 1.000 л.

Д. Нейковъ (с. д): Министерството на народното просвѣщение изрично признава чуждитѣ училища. Тѣ сѣ признати и сѣ специални постановления на закона за народното просвѣщение.

А. Капитановъ (з): Това е вѣрно.

Д. Нейковъ (с. д): Децата, които свършватъ четвърто отдѣление на чуждо училище, получаватъ на общо основание свидетелство, че свършватъ курса на българско първоначално училище.

А. Стоевъ (з): Паритѣ, които се получаватъ, въ кой фондъ отиватъ? Отиватъ въ фонда за издържане на сѣдни учебни заведения.

А. Капитановъ (з): (Къмъ Д. Нейковъ) Тѣ ли сѣ най-беднитѣ деца?

Д. Нейковъ (с. д): Моля, г. председателю, обезпечете ми тишина!

Министъръ Д. Гичевъ: Часътъ Ви изтече.

К. Пастуховъ (с. д): Тогава отнемете думата на оратора! Знамъ, че Ви боли.

Министъръ Д. Гичевъ: Защо ще ме боли? Когато ни хаятъ такива, като васъ, беззъби, нѣма да ни боли.

Д. Нейковъ (с. д): Откъде събирате този фондъ?

К. Пастуховъ (с. д): (Къмъ министъръ Д. Гичевъ) Защо го закачате лично?

Министъръ Д. Гичевъ: На несериозенъ ораторъ — не-сериозни закачки.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ бихъ могълъ да повдигна и другъ въпросъ.

Министъръ Д. Гичевъ: Който плаща 10 хиляди лева такса въ чуждо училище, ще даде на фонда 1.000 л.

К. Пастуховъ (с. д): Ама недейте разправя неистински работи! Вие образувате фондъ, но ако сѣ бедни децата, отде ще се събере? Кого лъжете?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

А. Капитановъ (з): Вие демагогствувате тукъ!

Министъръ Д. Гичевъ: 10.000 л. такса плащатъ въ частнитѣ училища.

К. Пастуховъ (с. д): По-интересно е да ни обясните на какво се дължи Вашата оставка!

А. Стоевъ (з): Това не е Ваша работа!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

К. Пастуховъ (с. д): Единъ ораторъ има право да посочи едно противоречие. (Къмъ министъръ Д. Гичевъ) Кого лъжете? Вие себе си лъжете. Вие себе си не вѣрвате! Вие сте въ конфликтъ.

А. Буковъ (з): Направете въ цѣла България ученицитѣ въ гимназиитѣ да плащатъ еднаква такса, а не тукъ, въ София, да плащатъ 500 л. такса, а въ провинцията — 3.000 л.

К. Пастуховъ (с. д): То е другъ въпросъ. Вземете думата и защитете тая теза, а не да хвърляте една лъжа. Тогава тоя фондъ е лъжа!

А. Буковъ (з): Не се освобождаватъ отъ такса децата на учителитѣ и директоритѣ. То е махнато. Тамъ е казано, че само беднитѣ се освобождаватъ. Така е законътъ.

К. Пастуховъ (с. д): Едно сте проповѣдвали, а сега друго става!

А. Буковъ (з): Напротивъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля ви се, г-да, недейте прекъсва. Има още 10 минути.

К. Пастуховъ (с. д): А! „Недейте прекъсва!“ А отъ тамъ (Сочи земледѣлцитѣ) джавкатъ като кучета.

А. Капитановъ (з): Дръжте приличенъ езикъ.

Д. Нейковъ (с. д): Ако се справите, г. г. народни представители, съ чл. 152 отъ закона за народната просвѣта, ще видите, че възъ основа на него се освобождаватъ отъ такса тъкмо децата на ония категории родители, които азъ изброихъ, и затова всѣкакви апострофи въ това отношение сѣ излишни. Направете справка по закона.

За чуждитѣ училища — дохождамъ на думата си. Ония българчета, които свършватъ прогимназиаленъ курсъ въ чуждитѣ училища, получаватъ свидетелство за завършване прогимназия, както получаватъ такова и ония българчета, които завършватъ българскитѣ прогимназии. При изпита въ тия чужди училища присѣтствува министерски пратеникъ и документитѣ, които се даватъ на децата, сѣ досущъ еднакви и сѣ същото съдържание, като документитѣ, които се даватъ и на децата въ българскитѣ училища. Питамъ ви: когато децата ходятъ въ тия училища, признати отъ васъ, родителитѣ имъ не изпълняватъ ли постановленията на закона за народното просвѣщение?

А. Капитановъ (з): Плащатъ извънредна такса тамъ.

Д. Нейковъ (с. д): Не изпълняватъ ли тѣ закона, като пращатъ своитѣ деца на 7-годишенъ задължителенъ курсъ? Същевременно нѣматъ ли и тѣ правото да се ползватъ отъ безплатността на този курсъ? Не е ли очевидна не-правдата, щомъ вие облагате родителитѣ на тия деца съ такси, а признавате свършилиятъ тия училища за свършили основни училища? Не е ли това едно нарушение на закона за народното просвѣщение, който ви казва, че учението въ основното училище е безплатно? Въпросътъ е много ясенъ.

Министъръ Д. Гичевъ: Като пратятъ децата си въ българско училище, нѣма да плащатъ.

И. Василевъ (з): Г. Нейковъ! Трѣбва ли да се контролиратъ тия училища отъ български инспектори, които се плащатъ отъ българската държава?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Нейковъ! Имате още 5 минути. Моля, г-да, недейте прекъсва.

Д. Нейковъ (с. д): Азъ моля въпросътъ да бѣде поставенъ наоткрито. Нека чуждитѣ училища въ България да бѣдатъ стѣснени, да не бѣдатъ признати, за да се съоб-разятъ българскитѣ граждани съ така създаденото положение. Но когато вие съ закона за просвѣтата ги поставяте на еднаква нога съ българскитѣ училища, а отрупвате децата съ такси, вие съ това, г. г. народни представители, нарушавате закона за народното просвѣщение.

Б. Ецовъ (д): Никакво нарушение нѣма.

Министъръ К. Муравиевъ: Родителитѣ на децата въ българскитѣ училища сѣ освободени отъ такса.

Д. Нейковъ (с. д): Ами родителитѣ, които пращатъ децата си въ чужди училища, не сѣ ли родители на български деца?

Б. Ецовъ (д): Жалко, че единъ социалъ-демократъ говори така!

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! По-грѣшно е да мислите, че въ тия чужди училища ходятъ деца само на богати родители и на българскитѣ крезовци. Не, г. г. народни представители! Азъ съмъ проучвалъ този

въпросъ, защото и азъ имамъ едно дете въ чуждо училище, въ германското училище, и мога да ви увѣря, че болшинството отъ децата, които посещаватъ това училище, сж деца на бедни и срѣдна рѣжа български граждани.

Министъръ Д. Гичевъ: Плащатъ ли такса тамъ?

Д. Нейковъ (с. д): Г. министре! Специално на Васъ да отговоря. Тамъ плащатъ такса на градация.

А. Николаевъ (з): Колко такса плащатъ?

Д. Нейковъ (с. д): Богатитѣ родители плащатъ по-голямѣ такси — по 5—6—7 хиляди лева, а по-беднитѣ плащатъ по-низки такси.

А. Николаевъ (з): Най-малката колко е?

Д. Нейковъ (с. д): Въ началото на всѣка учебна година родителитѣ се канятъ отъ дирекцията на гимназията — поне така е въ германското училище, не гарантирамъ за другитѣ училища — . . .

Б. Ецовъ (д): Въ французкия и английския колежи не се прави никакво намаление. Тамъ всички ученици плащатъ еднакво.

Д. Нейковъ (с. д): Говоря ви за германското училище — чувате, нали? Казвамъ ви, че не знамъ какъ е въ другитѣ училища, но въ германското училище е така.

Б. Ецовъ (д): Азъ ви казвамъ, че въ французкия колежъ и въ американския не е така.

Д. Нейковъ (с. д): Родителитѣ се канятъ да направятъ заявление, съ което молятъ да бждатъ обложени съ по-малка такса. И заявленията въ повечето случаи се удовлетворяватъ.

Д-ръ А. Франгя (з): Вие колко плащате за Вашия синъ?

Д. Нейковъ (с. д): Но, г. г. народни представители, като вземете предъ видъ кои деца посещаватъ чуждестраннитѣ училища, . . .

Министъръ Д. Гичевъ: Държавата взема тия такси заради контрола, който е длъжна да упражнява.

Д. Нейковъ (с. д): . . . и като вземете предъ видъ, че родителитѣ на децата, които посещаватъ тия училища, плащатъ такси, следва ли отъ това, че вие, които осжждате тия такси въ чуждитѣ училища, трѣбва да вървите въ сжщитѣ пѣтища?

Министъръ Д. Гичевъ: Трѣбва да се плати контролтѣ на държавата.

Д. Нейковъ (с. д): Следва ли отъ това, че трѣбва да обремените родителитѣ на тия български деца съ още по-голямѣ такси? Както и да погледнете вие на тоя въпросъ, ще видите, че той е разрешенъ неправилно и че срещу това разрешение ще срещнете негодуванието на всички родители, . . .

Нѣкой отъ мнозинството: Нищо подобно. Всички сж довольни.

Д. Нейковъ (с. д): . . . особено негодуванието на ония родители, които пращатъ своитѣ деца въ българскитѣ гимназии, въ които такситѣ се увеличаватъ отъ 500 на 1.200 л.

Б. Ецовъ (д): Но се гарантира, дава се възможность и на най-беднитѣ деца да следватъ въ гимназия, защото ако отидатъ да следватъ въ гимназия въ другъ градъ, ще имъ струва много по-скъпо

Д. Нейковъ (с. д): А бе, г. Ецовъ, . . .

Б. Ецовъ (д): Вие не познавате въпроса. Азъ Ви увѣрявамъ, че не знаете какъ стои работата.

Д. Нейковъ (с. д): Вие не разбрахте ли, че и при единия, и при другия случай се освобождаватъ децата на беднитѣ родители? Искате да кажете, че законътъ нѣма смисълъ ли?

Министъръ Д. Гичевъ: Въ чуждитѣ училища не се освобождаватъ отъ такси.

Д. Нейковъ (с. д): Моля Ви се. Азъ говоря за българскитѣ гимназии. Ако искате да кажете, че законътъ нѣма смисълъ, тогава не остава, освенъ да премахнемъ чл. 4 отъ закона за бюджета на фондовѣтѣ.

М. Дилиановъ (з): Когато България бжде малко по-добре, и това ще направимъ.

Б. Ецовъ (д): Не познавате въпроса.

Д. Нейковъ (с. д): Изглежда, г. Ецовъ, че вашиятъ законъ ще обхване доста родители, за да получите това перо отъ около 10 милиона лева. Тия десетъ милиона лева ще ги получите отъ новата увеличена такса за децата, които следватъ въ българскитѣ гимназии.

Н. Йотовъ (з): Беднитѣ не плащатъ.

Д. Нейковъ (с. д): Това е истината. А ако вие не получите тая сума, защото децата били бедни и нѣма да плащатъ, тогава установяването на тая такса и постановлението на чл. 4 отъ закона за бюджета на фондовѣтѣ нѣма смисълъ. Заличете го. Или едното, или другото.

П. Попивановъ (з): Не сте правъ, г. Нейковъ. Тукъ става една самопомощъ. Нали и Вие сте за самопомощта? Азъ съмъ отъ Поповска околия. Въ Попово гимназията е смѣсена. Хората, които пращаха децата си въ тая гимназия, която е общинска, плащаха 2.500 л. ежегодно.

Д. Нейковъ (с. д): Разбрахъ. Зная, г. Попивановъ.

П. Попивановъ (з): А детето на г. Данаилова въ Софийската гимназия е плащало 500 л. Сега ще плащатъ навсѣкжде 1.200 л.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г. Попивановъ!

П. Попивановъ (з): Това е самопомощъ. Взема се отъ едно мѣсто, за да се даде на друго мѣсто, за да сжествува просвѣта навсѣкжде въ България. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Азъ съжалявамъ, че Вие се обявявате противъ просвѣтата въ България. И Вие сте широкъ социалистъ!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Нейковъ има думата.

М. Дилиановъ (з): Правъ е Попивановъ. Буровъ да плаща за своето дете въ София 500 л., а пждартѣ отъ селото на Попивановъ да плаща 2.500 л.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г. да! Оставете г. Нейковъ да каже свободно това, което мисли.

Министъръ Д. Гичевъ: Той се изказа вече. Времето му изтече.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Нейковъ! Давамъ Ви още петъ минути, за да свършите.

Д. Нейковъ (с. д): Моля, г. председателю.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Правилникътъ не Ви дава право да говорите повече.

Д. Нейковъ (с. д): Протестирамъ, че допустнахте болшинството да ме прекъсва и да ми отнема времето.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Не може да говорите повече. Още петъ минути Ви давамъ да свършите.

П. Попивановъ (з): Ние поемаме отговорность за това, което сме сторили.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Правилникътъ казва, че времето за разправи се взема предъ видъ.

А. Буковъ (з): После г. Нейковъ е дѣлови човѣкъ — въ петъ минути може да каже това, което иска да каже.

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Другъ единъ въпросъ, който се засѣга въ законопроекта за бюджета на фондовѣтѣ, е въпросътъ за отношението на държавата и на господаритѣ-работодатели къмъ работницитѣ, къмъ работническата класа. Вие знаете, г. г. народни представители, че въ това отношение ра-

ботническата класа е била оставена на пълен произвол в ръцете на капиталистите-господари. Надниците, които получават работниците, са малки; работното време в различните предприятия, макар това работно време да е урегулирано в съответните закони, е голямо, а обносците на господарите и техните чиновници — директори и управители на различните заведения — са били едни от най-неприятелите към работниците. Работниците са били онеправдани, като са бивали принудени да работят не по своите сили, вместо по 8 часа на ден, по 10, по 12 и повече часа на ден. Господарите при определяне на надниците, които плащат на работниците, също така се налагат, те произволничат и дават на работниците най-минимални надници.

Б. Ецовъ (д): Това не е вярно. Днес работникът е сравнително по-добре поставен, отколкото господарят. Това е истината, г. Нейковъ.

Д. Нейковъ (с. д): Колкото и да викате, г. Ецовъ, статистиката Ви опровергава, . . .

Б. Ецовъ (д): Какво ме опровергава? Работникът получава толкова, колкото получаваше в миналото.

Д. Нейковъ (с. д): . . . защото тя казва, че надниците днес в България варират от 15 до 40 л. на ден. Малцина са ония щастливи работници, които имат възможност да получават повече от 40 л. на ден надница. По най-простата сметка, г. г. народни представители, може да се види, че работниците, които получават по 30 л. на ден, в същност получават месечно 750 л. защото техните надници през месеца са 25, като се извадят неделятните и празнични дни, за които работниците не получават надница.

Б. Ецовъ (д): Тези, които получават 15 л. надница, те са 15—16 годишни момичета.

Д. Нейковъ (с. д): Не е мъчно да се пресметне, г. г. народни представители, и да се види, че същият приход от 900 или 1.000 л. работниците не могат да издържат своите семейства и да си доставят най-необходимите продукти за своето физическо съществуване, а камоли да задоволяват и своите, макар и малки, културни нужди, които и те имат, като човъци и като работници.

Б. Ецовъ (д): (Възразява нещо)

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Ецовъ, не прекъсвайте оратора.

Б. Ецовъ (д): Невярни работи говори, г. председателю.

Д. Нейковъ (с. д): Във печата ежедневно се изнася — противно на твърдението на г. Ецовъ — че в много индустриални заведения в София, в Плевен, в Русе, в Габрово има работници, които получават и под 15 л. на ден надница, чийто труд се експлоатира от ранна сутрин до късна вечер.

Б. Ецовъ (д): Но кои са тези работници?

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Във печата са се изнасяли не веднъж сведения за работното време в различни индустриални предприятия. И за успокоение на колегата Ецовъ и на ония от вас, които оспорват това, което изнасям, ще приведа някои данни, едни от които се отнасят за града Габрово. В града Габрово днес има 16 текстилни фабрики, в които, г. Ецовъ, работят 2.800 работници и само в една фабрика, с 120 работника, се работи 8 часа дневно; във всички останали 15 фабрики, с 2.700 души работници, се работи по 10 часа на ден, по точните и автентични сведения на Министерството на търговията, промишлеността и труда — . . .

Б. Ецовъ (д): А земледелците колко часа работят на ден, питам Ви? Кажете!

Д. Нейковъ (с. д): . . . данни, които г. министърът на търговията, промишлеността и труда недавно даде, когато му беше направено едно питане в Народното събрание за неспазване 8-часовия работен ден. В Габрово има 12 трикотажни фабрики с 700 души работници.

Председателстващ Н. Шоповъ: Г. Нейковъ! Имайте предвид, че Ви изтича времето.

Д. Нейковъ (с. д): Ни в една от тези фабрики не се работи по 8 часа на ден; в няколко само се работи по 10 часа, а в болшинството от тях работният ден е 12 часа.

Председателстващ Н. Шоповъ: Г. Нейковъ! Преду-преждавам Ви, че времето Ви изтича.

Д. Нейковъ (с. д): Разбирамъ. — В Габрово има 17 кожарски фабрики и само в 5 от тях се работи по 8 часа на ден, а във останалите се работи по 10—12 часа дневно. Общо, г. г. народни представители, в града Габрово има 47 фабрики и само в 6 от тях, с 225 работника, се работи по 8 часа на ден, а във останалите 41 фабрики, с 3.674 работници, се работи по 10-12 часа на ден.

П. Стоевъ (раб): (Към болшинството) И там са полиция смачкаха стачката на работниците.

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Това е във Габрово, където, бидейки индустриален център, са по-голям работническо, което е пред очите на обществеността и на специалния контрол, който се упражнява от Министерството на търговията, промишлеността и труда, се предполага, че социалното законодателство ще трябва да се прилага и работниците да не работят повече от 8 часа на ден, т. е. толкова, колкото законите на нашата страна повеляват. Във печата се изнесоха много данни за малки работилници в София, Плевен, Русе, Бургас, Сливен с по 15-20 работника, които работят в задущливи, непроветрени помещения по 10-12 и повече часа на ден, въпреки съществуването на специален закон, който определя работното време на 8 часа и въпреки това, че само за заплати на един голям административен персонал от инспектори, подинспектори, лъкари и т. н. държавата харчи годишно повече от 15 милиона лева.

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Считам се освободен, поради това, че г. председателят ми звъни, че трябва да свърша и поради това, че не бих казал нищо друго, освен известни вече факти — . . .

Б. Ецовъ (д): Г. Нейковъ! Кажете колко часа на ден работят работниците в кооперация „Напред“.

Д. Нейковъ (с. д): . . . че работническото в България е обект на една тежка експлоатация, на неправди и на лошо третиране не само от господарите, частни капиталисти, но и в ония случаи, когато дори държавата е господар-капиталист.

Г. г. народни представители! Между работническото и държавата, между работническото и капиталистите от ред години в България, по подобие на цял свят, се водиха борби, непрекъснати борби, за да може да бъде регулиран трудът на работниците, за да може той да бъде поставен под защита на държавата. Да, да бъде поставен под защита на държавата, г. г. народни представители, защото в днешното капиталистическо производство два са факторите, които играят голяма роля. На първо място, това е капиталът и на второ място, това е достатъчното и доброто количество и качество на работниците, които са впрегнати от капитала в производството, за да произвеждат блага.

П. Стоевъ (раб): И държавата е на страната на капитала.

Д. Нейковъ (с. д): Е добре, държавата досега с своята бюджетна и финансова политика, с специалната своя политика за насърчение на българската индустрия се е погрижила да даде възможност на българските капиталисти, отделни лица или акционерни дружества, да натрупат в ръцете си големи капитали. Държавата във всички случаи досега на конфликти между капиталисти и работници е вземала страната решително на капиталистите-господари, въпреки хубавите изявления тук на бившето и настоящето правителства. Питаме ви, г. г. народни представители, какво прави държавата, какво е направила тя до днес, . . .

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Нейковъ!

Д. Нейковъ (с. д): ... за да запази здравето, за да запази живота...

Председателстващ Н. Шоповъ: Г. Нейковъ! Ако искате да продължавате, ще гласувам дали да Ви се продължи времето.

Д. Нейковъ (с. д): Ще кажа още няколко думи и ще свърша.

Председателстващ Н. Шоповъ: Говорите повече от 20 минути отъ определеното Ви време.

Д. Нейковъ (д. ст): Какво да правя, като съ апострофа ми отнеха времето.

Председателстващ Н. Шоповъ: Ще вотирамъ.

Д. Нейковъ (с. д): Е, ако ще вотирате, вотирайте. Най-сетне, ако не ми дадете възможност да се изкажа, ще слъза отъ трибуната, но това ще бъде неправда.

Министъръ Д. Гичевъ: Да се зачита правилникътъ не-правда ли е?

Председателстващ Н. Шоповъ: Ако има да говорите повече, кажете, за да вотирамъ да Ви се продължи времето.

Д. Нейковъ (с. д): Ще говоря не повече отъ 10-15 м.

Председателстващ Н. Шоповъ: Който е съгласенъ да се продължи времето за говорене на г. Нейковъ съ още 15 м., моля, да вдигне ръка. Малцинство, Събранието не приема. Свършете, г. Нейковъ.

Д. Нейковъ (с. д): Свършвамъ. Това бѣше излишна церемония, въ всѣки случай.

Председателстващ Н. Шоповъ: Не е излишна церемония. Половинътъ часъ повече Ви дадохъ да говорите.

Д. Нейковъ (с. д): Г. председателю! Вие днесъ председателствувате заседанието отъ началото, откогато азъ взехъ думата и сте свидетелъ на това, което стана тукъ. Както и да е, азъ ще бъда принуденъ да свърша.

Како резултатъ, г. г. народни представители, на борбитъ на работническата класа въ нашата страна най-после се тури начало на социално законодателство. Съ няколко специални закона държавата се задължи да се яви въ защита на интереситъ на работницитъ, било като ги запази отъ прѣкомѣренъ трудъ, било като имъ гарантира известна, макаръ минимална помощъ въ дни на безработица, било, най-после, като имъ даде възможностъ при случай на старостъ, на инвалидностъ и болестъ да се ползватъ отъ известни облаги, отъ известни минимални пенсии или частични възнаграждения.

Г. г. народни представители! Именно всички тѣзи случаи на социално законодателство се третирайтъ и се регулирайтъ въ закона за бюджета по разнитъ фондове. Въ този законопроектъ сѣ предвидени необходимитъ срѣдства, необходимитъ суми, чрезъ които се провежда една или друга политика отъ страна на Министерството на търговията, промишлеността и труда, респ. отъ днешното правителство, спрямо работническата класа въ България. Съ специални закони въ нашата страна сѣ учредени няколко фондове: фондъ осигуровка „Злополука“, фондъ осигуровка „Болестъ и майчинство“, фондъ осигуровка „Инвалидностъ и старостъ“ и, най-после, фондъ осигуровка „Безработица“. Г. г. народни представители! Онова, което имамъ да кажа общо по всички фондове — понеже нѣмамъ възможностъ да разгледамъ всѣки единъ отъ тѣхъ поотдѣлно — то е, че държавата не изпълнява своитъ задължения къмъ тия фондове. И въ миналото, и до днесъ тя не внася ония вноски за издръжка на тия фондове, които тя е задължена, наредъ съ господаритъ-работодатели и наредъ съ самитъ работници, да внася като редовни вноски въ тия фондове, които азъ ви изброихъ. Фондътъ „Злополука“, г. г. народни представители, се намира въ едно злополучно положение. Той е почти на изчерпване по простата причина, че ония, които сѣ задължени, господаритъ-работодатели...

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Нейковъ! Свършете.

Д. Нейковъ (с. д): Свършвамъ. — ... не правятъ своитъ вноски. Фондътъ „Злополука“, макаръ да се намира подъ непосредствения контролъ на инспекторитъ по труда, последнитъ проявяватъ пълно нехайство и незаинтересованостъ къмъ господаритъ и не ги заставятъ своевременно да издѣлжаватъ своитъ вноски, вследствие на което разходитъ по фонда „Злополука“ се посрѣщатъ отъ суми, които се взематъ взаимнообразно отъ другитъ фондове. И другитъ фондове, въ които сѣщо така е въведена тройната система, въ които държавата е задължена да внася $\frac{1}{3}$ отъ сумитъ, отъ които се набиратъ тия фондове, сѣ сѣщо въ упадъкъ, защото държавата не внася своитъ вноски, вследствие на което и тия фондове вече сѣ на изчерпване. Г. г. народни представители! Държавата дължи по фонда „Обществени осигуровки“ кръгло 250. 000.000 л. Това се вижда отъ самия законъ за бюджета на разнитъ фондове.

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д. Нейковъ (с. д): Така, напр., по глава II, по фонда осигуровка „Болестъ и майчинство“, по сключени бюджети за 1924/1925 г. до 1930/1931 г. включително, държавата има да внася кръгло 90.000.000 л., а, за голѣмо съжаление, за задължения на държавата за минали години не е предвидено да се внесе абсолютно нищо.

Нѣкой отъ мнозинството: 2 милиона лева.

Н. Гавриловъ (нац. л.): Вие виждате ли измѣненята по фонда „Злополука“?

Д. Нейковъ (с. д): Ще видите, че срещу задълженията на държавата...

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни) Трѣбва да преустановя заседанието, за да се разбере, че най-сетне не мога да Ви дамъ повече време да говорите.

Д. Нейковъ (с. д): Свършвамъ и протестирамъ срещу тази практика, която Вие, като председателстващъ Народното събрание, търпите — народнитъ представители да бждатъ апострофирани и задѣвани...

Председателстващ Н. Шоповъ: Моля, г. Нейковъ

Д. Нейковъ (с. д): ... да имъ бжде отнемано времето, съ което тѣ разполагатъ по правилника...

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни) Нѣмате думата, г. Нейковъ.

Д. Нейковъ (с. д): ... а следъ това Вие да се ползвате отъ сѣщия тоя правилникъ въ вреда на народнитъ представители...

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Нейковъ! Отнемамъ Ви думата.

Д. Нейковъ (с. д): ... вмѣсто да ги защищавате и да имъ дадете възможностъ да се изкажатъ.

Председателстващ Н. Шоповъ: Нѣмате думата. — Свършено.

Д. Нейковъ (с. д): Много лесно е да кажете, че нѣмамъ думата.

Председателстващ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Христо Георгиевъ.

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! ...

Председателстващ Н. Шоповъ: Давамъ 5 минути отидихъ.

(Следъ отидихъ)

Председателстващ Н. Захариевъ: (Звъни) Заседанието продължава.

Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Христо Георгиевъ.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Като най-ценни придобивки на българското социално законодателство се сочатъ законътъ за хигиената и безопасността на труда и законътъ за общественитъ осигуровки. Тѣ сѣ гордостъ за нашето социално законодателство, не само поради факта на тѣхното сжествуване, но и поради устройството на служ...

битъ, които се предвиждатъ съ тия закони. Тъзи закони съперничатъ по своитѣ начала съ най-съвършенитѣ закони въ тая областъ въ чужбина. И резултатитѣ отъ тѣхното създаване сѣ налице. Ние виждаме ежедневно трудовитѣ условия да се подобряватъ, ние виждаме, какъ постоянно се увеличава задоволяването интереситѣ на трудещитѣ се.

Вземамъ думата по поводъ конфликта, който изникна напоследъкъ между представителитѣ на работничеството и Дирекцията на труда, както и между Лѣкарския съюзъ и Дирекцията на труда по поводъ измѣненята, които се направиха въ здравната служба на фонда „Обществени осигуровки“.

Н. Гавриловъ (нац. л.): Нѣма конфликтъ между представителитѣ на работницитѣ и Дирекцията на труда, а само между Лѣкарския съюзъ и Дирекцията на труда.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Има. Работничеството въ своята цѣлостъ и поотдѣлно протестира, а и днесъ видѣхте протеста на г. Нейковъ.

Н. Гавриловъ (нац. л.): А, Нейковъ представлявалъ работничеството!

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Тия измѣнения въ службитѣ намиратъ отражение и въ внесенния бюджетопроектъ за фондовѣтѣ. Конфликтътъ продължава да занимава и да държи въ напрежение общественото мнение въ страната, защото надхвърли далечъ рамкитѣ на единъ съсловно-професионаленъ споръ, . . .

Н. Гавриловъ (нац. л.): Защото засѣга кесинтѣ на лѣкаритѣ.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): . . . и обръща вниманието на всички компетентни срѣди, които съ тѣжа констатирайтъ лошитѣ разбирания, които царятъ въ момента въ управлението на фонда „Обществени осигуровки“.

Г. г. народни представители! Прави впечатление, начинътъ, по който се уреждатъ тия промѣни въ здравната служба при фонда „Обществени осигуровки“. Съ чл. 12 на внесенния бюджетопроектъ ние виждаме да се измѣняватъ отъ закона за хигиената и безопасността на труда два отъ най-сѣществениитѣ негови членове, а по-нататъкъ виждаме сѣщиятъ членъ отъ бюджетопроекта да измѣня отъ закона за общественитѣ осигуровки чл. 43 — най-сѣществениитѣ членъ отъ сѣщия законъ. Този начинъ на измѣнение закони съ бюджета, споредъ мене, е неправиленъ. И азъ смѣтамъ, че съмъ въ правото си да изкажа нашето най-големо неодобрение на този начинъ на законодателствуване. Искане се измѣнение на единъ голѣмъ законъ, създаденъ като резултатъ на дълго обсъждане, на дълги проучвания, отъ компетентнитѣ срѣди, чрезъ единъ законъ за бюджета, който не ни дава възможностъ да разберемъ и да обсъдимъ така, както трѣбва, предложениитѣ въ него промѣни.

Г. г. народни представители! Въ какво се състои конфликтътъ? Съ наредба № 5264 се установява новъ редъ относно даването медицинска помощъ на заболѣлитѣ работници, осигурени при фонда „Обществени осигуровки“. Тая наредба установява единъ новъ видъ лѣкарска помощъ при фонда, давана отъ така наречениитѣ лѣкари-провѣрители-лѣчители. Въ тая наредба четемъ, първо, че заболѣлитѣ работници, вмѣсто да отиватъ, както е било досега, при лѣкаря, при когото тѣ считатъ, че могатъ да намѣрятъ исканата помощъ, сѣ задължени да отиватъ при лѣкаря-провѣрителъ на предварителенъ прегледъ; второ, на явилитѣ се при тия лѣкари-провѣрители болни лѣкари-провѣрители иматъ право да даватъ рецепти — да лѣкуватъ тия отъ тѣхъ, които тѣ намѣрятъ за слабо заболѣли и на които болестта, споредъ тѣхъ, е лесно опредѣлима; и трето, че само тия отъ болнитѣ, които лѣкари-провѣрителитѣ намѣрятъ, че страдатъ отъ болести отъ специаленъ характеръ и сѣ лѣкуването на които тѣ не могатъ да се ангажиратъ, се препращатъ къмъ други лѣкари, които болнитѣ си посочатъ и избиратъ.

Н. Гавриловъ (нац. л.): Значи, пакъ има свободенъ изборъ.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Само въ този трети случай — ако лѣкарь-провѣрителъ намѣри, че болестта е отъ специаленъ характеръ и той не може да се ангажира съ нейното лѣкуване. А какъ бѣше досега? Службата за лѣкарската помощъ се уреждаше съгласно чл. 43 отъ закона за общественитѣ осигуровки, който гласи:

(Чете) „Осигурениитѣ е свободенъ да се обърне за лѣкарска помощъ къмъ онзи лѣкарь между изброенитѣ въ листата, къмъ когото пожелае“. Разликата е ясна.

Г. г. народни представители! Свободниятъ лѣкарски изборъ е едно положение, което не само лѣкаритѣ защитаватъ — то е искане на всички просвѣтени срѣди, които държатъ за една грижлива, качествено добра и компетентна медицинска помощъ за застрахованитѣ при фонда „Обществени осигуровки“.

Въпросътъ за свободния лѣкарски изборъ не е въпросъ само на лѣкарски интереси и разбирания, а и на трудящитѣ се; той е единъ голѣмъ социално-хигиенически въпросъ.

Въ що се състои свободниятъ лѣкарски изборъ? Самитѣ думи опредѣлятъ и съдържанието — правото на болния да избира самъ лѣкаря, при когото ще се лѣкува. Днесъ има стремежъ, щото това начало да се прокара въ всички общественѣ служби. Ние виждаме въ много отъ държавитѣ въ странство постепенно да се премахватъ отъ общинитѣ амбулаторнитѣ лѣкари. Тамъ службата за лѣкуване на бедно-болнитѣ се носи така, както се носѣше досега службата за лѣкуване на заболѣлитѣ, застраховани при фонда „Обществени осигуровки“. Всѣки боленъ беденъ гажданинъ има право да се яви при който лѣкарь той избере, за лѣкуване на своята болестъ, да получи лѣкарска помощъ, а общината следъ това заплаща на този лѣкарь една установена такса, въ действителностъ много по-ниска отъ установенитѣ такси за лѣкарски прегледъ. Ние виждаме, че у насъ фондътъ за лѣкуване на служителитѣ при държавнитѣ банки възприе напоследъкъ сѣщо така системата на свободния лѣкарски изборъ. Ние виждаме, че и службата за лѣкуване на нашитѣ пощенски и желѣзнопътни чиновници обсъжда този въпросъ, и е на пътъ да възприеме системата на свободния лѣкарски изборъ. Защото, г. г. народни представители, първото условие за успѣшното лѣчение на болния е да има той довѣрие у лѣкаря си. Болниятъ трѣбва да е увѣренъ въ компетентността на лѣкаря да разбере и да лѣкува неговата болестъ. Това условие може да сѣществува само ако болниятъ самичкъ намѣри лѣкаря си. Той трѣбва да има вѣра въ него, за да може да му открие своитѣ болки, своитѣ тайни; а това той може да направи само тогава, когато свободно се е спрѣлъ на лѣкаря си.

Новитѣ измѣнения на чл. 43в чисто и просто унищожаватъ свободния лѣкарски изборъ. Съ приемането на тѣзи измѣнения по-нататъкъ не може да се говори за свободенъ лѣкарски изборъ. Тѣзи измѣнения се намиратъ на стр. 5 и 6 отъ бюджетопроекта за разнитѣ фондове и тѣхното съдържание е следното. Чл. 43, който досега гласѣше, че всѣки боленъ е свободенъ да се обърне къмъ който лѣкарь пожелае, се измѣнява въ смисълъ, че само тамъ, гдето фондътъ нѣма лѣчебно заведение или не е назначилъ лѣкарь за медицинска помощъ — а то значи почти никѣде — болнитѣ сѣ свободни да се обръщатъ за лѣкарска помощъ къмъ онзи лѣкарь измежду изброенитѣ въ листата, къмъ който пожелаатъ. А пъкъ съ прибавката къмъ сѣщия членъ, която гласи, че управлението на фонда може да назначава лѣкари за предварителенъ прегледъ на болнитѣ, се ограничава съвършено възможността на болнитѣ да отиватъ при други лѣкари, освенъ при назначенитѣ отъ фонда, защото такива ще има навсѣкѣде.

Н. Гавриловъ (нац. л.): Не е така, г. Георгиевъ. Защо така го тълкувате?

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Точно така е. Ако смѣтате, че не е така, кажете тогава какъ е?

Н. Гавриловъ (нац. л.): Карайте! Азъ ще кажа после.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Посегателството върху тая вътрешна връзка между лѣкаря и пациента е ударъ върху целестеобразната медицинска помощъ, който е почти равенъ на нейното унищожение, защото, щомъ липсва довѣрие между болния и неговия лѣкарь, рухва една отъ най-важнитѣ предпоставки за успѣшното лѣчение. И азъ, който съмъ се интересувалъ да събера сведения по въпроса, мога да ви кажа, че такъвъ начинъ на лѣчение нѣма засега въ никоя друга държава. България ще бѣде единствената държава, кѣдето фондътъ ще лѣкува своитѣ болни по такъвъ начинъ. Въпросътъ за свободния лѣкарски изборъ не е само нашъ, домашенъ, български въпросъ. Той занимава много срѣди, които се интересуватъ отъ общественно-здравнитѣ въпроси, и много държави. Напоследъкъ той е билъ предметъ на разискване и на обсъждане въ Англия и въ Германия.

За да си съставите ясно понятие за загубата, която ще последва за народното здраве у насъ, въ случай че

се приемат така предложените изменения на чл. 43, ще ми позволите да цитирам мненията на двама голъми авторитети по общественно-здравни въпроси — германският професор Абдерхалден, известен авторитет по тия въпроси, когото наричат баща на обществените осигуровки, и проф. Данилевски, единия именит руски професор.

Професор Абдерхалден, въ своето съчинение върху обществените осигуровки, рисува по следния начин службата на лѣкаря-чиновникъ при даденъ фондъ: (Чете) „Лѣкарьтъ-чиновникъ е принуденъ въ кѣсо време да прегледа много болни. Поради това той не може да отидѣли достатъчно време за всѣки боленъ. Изследването, при тия условия, става повърхностно, а лѣчението — още по-незадоволително. Болниятъ чувствува, че не е обрнато нуждното внимание върху него, въ него се пробужда недоверие къмъ лѣкаря и той неохотно следва неговитѣ наставления. Здравото на широкитѣ народни слоеве страда отъ такова положение. Лѣкарьтъ, при изпълнението на своята служба, трѣбва да бѣде свободенъ. Всѣки боленъ има нужда отъ лично лѣкуване, отъ лѣкаръ, комуто върва. Не всѣки лѣкаръ подхожда за всѣки боленъ. Изборътъ на лѣкаря трѣбва да бѣде свободенъ“.

Проф. Данилевски, въ своето съчинение „Врачъ и его призвание“, казва: (Чете) „Лѣкарьтъ-чиновникъ, вмѣсто да има своята вътрешна свобода при условията на службата, се обръща въ обикновенъ чиновникъ, а това безъ друго води до обезличаване на неговия авторитетъ и автоматизиране на работата му. Качеството на работата отъ това очевидно страда“. Ясно е при това положение, г. г. народни представители, какви сѣ преимуществата — и само преимуществата — на свободния лѣкарски изборъ, и какви сѣ недостатъцитѣ и несвършенствата на старата, изживѣна вече, система на лѣкаря-чиновникъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Моля, г. Георгиевъ. Г. г. народни представители! Часътъ е 8. Които сѣ съгласни да се продължи заседанието до 12 ч. . .

Министъръ С. Стефановъ: До гласуването на бюджетопроекта.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: . . . моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Продължавайте, г. Георгиевъ.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Като мотивъ за промѣнитѣ въ начина на лѣкуване на осигуренитѣ при фонда „Обществени осигуровки“ се сочи фактътъ, че материалнитѣ сръдства, съ които фондътъ разполага, за да може да обслужва здравнитѣ нужди на своитѣ осигурени, сѣ застрашени. И действително, г. г. народни представители, върно е, че, що се касае до материалнитѣ сръдства, фондътъ се намира въ едно голѣмо затруднение. Но сѣщо така върно е, че когато се касае за народното здраве, трѣбва да важи максимата „Не по-евтиното, а най-доброто“. Мнението на сръди, които специално сѣ за занимавали съ финансовото положение на нашия фондъ „Обществени осигуровки“, е следното: тѣ считатъ, че причината, за да дойде фондътъ въ това лошо положение, не сѣ лѣкарскитѣ смѣтки, не е лѣкарскиятъ хонораръ, който възлиза годишно на 10—12 милиона лева, а причината се крие въ недобрата организация и лошото администриране на фонда. Тѣ констатирайтъ, че фондътъ харчи повече отъ 25% отъ своитѣ постѣпления за своята издрѣжка, за администрирането на тоя фондъ. Като друга важна причина да бѣде фондътъ въ това лошо положение тѣ считатъ невнасянето на държавната помощъ въ този фондъ. И днесъ, къмъ фондоветѣ при Дирекцията на труда, държавата дължи кръгло 300 милиона лева, а специално къмъ фонда „Болестъ и майчинство“ дългътъ на държавата възлиза на около 90 милиона лева.

Сѣщо като причина, за да дойде фондътъ въ днешното положение, тѣ считатъ неподвижването, съобразно съ постоянно увеличаващото се число на застрахованитѣ при фонда, съответнитѣ кредити. Най-подире, за една голѣма причина трѣбва да се счита фактътъ на сравнително много малкитѣ вноски, които се правятъ отъ страна на застрахованитѣ при фонда работници и работодатели. У насъ сръдно на работникъ се пада годишно да внася около 150 л.; работодателятъ дава още толкова — 150 л. — и шомъ държавата не даде своитѣ 150 л., оставатъ за застрахованъ работникъ годишно само 300 л., сума извънредно малка, за да може да се обслужатъ здравнитѣ нужди на застрахованитѣ работници.

Дали новата организация на здравната служба при фонда ще даде онѣзи икономии, които биха могли да ком-

пенсиратъ намалението качеството на гледане на болнитѣ? Една повърхностно направена смѣтка дава следния резултатъ. За да могатъ да бѣдатъ задоволени здравнитѣ нужди на застрахованитѣ при фонда, ще трѣбва да бѣдатъ назначени около 150 души лѣкари. Правено изчисление по заплатитѣ, които се предвиждатъ сега въ бюджетопроекта за новитѣ лѣкари-провърители, за издрѣжката на тия 150 души лѣкари ще бѣдатъ необходими около 10 милиона лева. Независимо отъ това, съобразно съ новата система, за хонорари на специалисти-лѣкари ще трѣбва непремѣнно да се предвидятъ най-малко единъ-единъ и половина милиона лева. Така че за издрѣжка на тия 150 души лѣкари и за хонораръ на специалисти, по извънредно скромна преценка, ще отидатъ тия суми, които досега сѣ отивали за издрѣжка здравната служба при режима на свободния лѣкарски изборъ.

Смѣтамъ, че ако се е целило да се подобри материалното положение на фонда, съ така предложената реформа нѣма да се постигне исканиятъ резултатъ. Азъ смѣтамъ, че много по-добре ще направимъ да запазимъ досегашната система, като засилимъ въ голѣмъ размѣръ контрола при лѣкуването на болнитѣ, макаръ таквъ контролъ да сѣществувал и сега въ задоволителенъ размѣръ — и да се погрижимъ за увеличаване постѣпленията, въ смисълъ, да се следи зорко за редовното облекпване съ марки на осигурителнитѣ книжки, и по таквъ начинъ да осигуримъ вноскитѣ, които трѣбва да бѣдатъ правени отъ работници и работодатели. Въ това отношение контролтъ, който Дирекцията на труда упражнява, не е достатъчно ефикасенъ и, споредъ пресмѣтанята, недоимъкътъ отъ така недобре упражнявания контролъ е около 20%, което представлява една голѣма загуба. Следъ това трѣбва да стане едно намаление на административнитѣ разходи, които иматъ, както казахъ и по-рано, непосволениятъ размѣръ 25% отъ постѣпленията — едно разхищение, което никоя държава и никой фондъ не би търпѣлъ да бѣде вършено. И най-подиръ, г. г. народни представители, ще трѣбва да помислимъ, ако е възможно, да увеличимъ вноскитѣ, които работницитѣ и работодателитѣ правятъ въ фонда.

Въпросътъ за голѣмитѣ разходи по фондоветѣ за обществени осигуровки занимава всички страни. Презъ 1927 г. въ Англия сѣ правени изследвания върху 450.000 застраховани работници и сѣ дошли до резултата, че съ увеличаване числото на застрахованитѣ и съ увеличаване културата на населението, да прибѣгва винаги къмъ медицинска помощъ, когато има нужда, понеже може да я намѣри, увеличението на разходите за 1927 г. спрямо онѣзи за 1921 г. е варирано въ следнитѣ проценти: за мъжетѣ този процентъ се е увеличилъ съ 41%, за неомѣженитѣ жени — съ 60%, а за омѣженитѣ жени — съ 106%.

Въ английския парламентъ, презъ 1930 г., когато се е дебатиралъ въпросътъ: по кой начинъ да могатъ да се намалятъ разходите, тогавашниятъ министъръ Г्रेसвудъ, отъ лейбъръ парти, е застаналъ на гледището, че икономии или сръдства трѣбва да се намѣрятъ, но по никой начинъ не трѣбва да се отстъпва отъ принципа на свободния лѣкарски изборъ, че проблемата е много сериозна и много важна и че ще трѣбва да се намѣри сръдство да се запази на всѣка цена тоя свободенъ лѣкарски изборъ.

Презъ месецъ юний 1930 г. въ германския парламентъ сѣщо така е билъ внесенъ единъ законопроектъ за изменение закона за тамошнитѣ Krankenkassen, съответствуващи на нашия фондъ „Обществени осигуровки“. Министърътъ на съответния ресоръ, Шевервалдъ, при разискванията, които сѣ станали тогава, е казалъ дословно следното: (Чете) „Презъ тая година лѣкари и аптекари ще получатъ повече отъ 800 милиона марки. Тия разходи трѣбва да се намалятъ. За това има нѣколко пѣтиша. Единиятъ е лѣкаритѣ при каситѣ да станатъ чиновници. Погледнато чисто материално, то би значило за каситѣ една икономия, но това е невъзможно“. По-нататкъ министърътъ казва: (Чете) „Днесъ не може да се мисли за очиничаването на лѣкаритѣ при каситѣ. Това е положението, предъ което стоимъ. Ако това е така, че не може да се има предъ видъ едно очиничаване на лѣкаритѣ, нѣма другъ изходъ, освенъ да се тури една малка лична тежестъ и на самитѣ осигурени“. И следъ тази речъ, по предложение на правителството, въ Германия се е приело следното изменение въ закона за общественитѣ осигуровки: всѣки осигуренъ да доплаща по 50 пфенига на лѣкаря при своя прегледъ и на аптекаря при отпускане на лѣкарства.

То е едно положение, споредъ мене, извънредно целесъобразно. Отъ една страна, ограничаваме злоупотребленията съ възможността да се отива при лѣкаря, защото всѣко едно отиване на работника при лѣкаря носи за работника лично една жертва, макаръ и отъ 50 пфенига, . .

Н. Гавриловъ (нац. л.): Значи косвено признавате, че у насъ има такива злоупотребления.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Безспорно; азъ не мога да ги отрека. И тѣзи, които злоупотребяватъ, трѣбва да бъдатъ най-безжалостно преследвани. — Казвамъ, по таквъ начинъ ще има гаранция, че осигурениятъ не ще злоупотребява съ правото си да търси лѣкаря, щѣло или не щѣло, защото ще трѣбва да плаща и на лѣкаря, и на аптекаря, и отъ своя джобъ, а, отъ друга страна, се запазва голѣмиятъ принципъ на свободния лѣкарски изборъ.

Г. г. народни представители! Свободниятъ лѣкарски изборъ е едно голѣмо социално начало. Той изравнява всички граждани въ възможността да могатъ да намѣрятъ лѣкарска помощъ; и най-бедниятъ работникъ да може да отива при онзи лѣкарь, у когото има довѣрие, че ще може да намѣри истинска помощъ. Искамъ да кажа, че свободниятъ лѣкарски изборъ не е едно съсловно-професионално искане на лѣкарското съсловие, но е едно голѣмо социално начало, което гарантира едно правилно запазване здравето на цѣлото гражданство.

Какво става у насъ? Съ въпроса за промѣненото положение на фонда „Обществени осигуровки“ се занимава и Висшиятъ съветъ на труда. Комисията по фонда „Обществени осигуровки“ при Висшия съветъ на труда съ почти пълно единодушие възприема гледището да се запази свободниятъ лѣкарски изборъ.

Н. Гавриловъ (нац. л.): Не.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Въ пленума, обаче, съ 13 гласа срещу 12 гласа, значи, съ 1 гласъ болшинство — болшинство, както казватъ, съставено отъ чиновници — ...

Н. Гавриловъ (нац. л.): А другата частъ — отъ лѣкари.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): ... се е възприело началото да се ограничи свободниятъ лѣкарски изборъ, като се назначатъ лѣкари-контролори, лѣкари-лѣчители. И министърътъ на труда, безъ да дочака измѣнението на закона за общественитѣ осигуровки — защото свободниятъ лѣкарски изборъ е едно начало, което е легнало въ чл. 43 отъ закона — съ едно окръжно е постановилъ влизането въ сила на така възприетото ограничение на свободния лѣкарски изборъ. Съ туй окръжно се тури край на свободния лѣкарски изборъ и се унищожи една голѣма придобивка за здравето на българскитѣ работници.

Днесъ, съ внесенния бюджетопроектъ за фонда „Обществени осигуровки“, се оформява новосъздаденото положение и почва едно назначаване на лѣкари-разпределители, което, ако се разпростре въ всички по-голѣми центрове, ще погълне цѣлия досегашенъ разходъ за издръжка на службата при режима на свободния лѣкарски изборъ.

Г. г. народни представители! При тѣй сложилото се положение нѣма да има никаква или почти никаква икономия въ разходите по фонда „Обществени осигуровки“. Отъ друга страна, медицинската помощъ, която ще се даде на работницитѣ, застраховани при фонда „Обществени осигуровки“, ще бѣде помощъ такава, каквато се отрича въ всички културни страни. Възприетата реформа за премахване свободния лѣкарски изборъ връща страната ни въ социално-здравно отношение съ години назадъ.

Нашата партия, която счита, че е турила начало и основа на социалното законодателство у насъ и е създала предпоставки, да може да се развие такова едно законодателство, което да може да се сочи за примѣръ на много напреднали държави, ...

Н. Гавриловъ (нац. л.): Вашата партия не; тя е същата като нашата.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): ... не може да се съгласи съ тия промѣни, които сѣ ударъ въ сърцето на една отъ най-добритѣ социални служби у насъ.

Ние искаме единъ стегнатъ и ефикасенъ контролъ по носене медицинската служба при фонда „Обществени осигуровки“; ние искаме едно разумно и пестеливо стопанисване на фонда „Обществени осигуровки“; ние искаме, щото държавата да изпълни своитѣ задължения, като прави редовно своитѣ вноски на фонда; ние искаме, щото застрахованитѣ по фонда „Обществени осигуровки“ да понесатъ и тѣ една малка жертва, за да може да се запази свободниятъ лѣкарски изборъ; и сме решителни противници на ограничението или премахването принципа на свободния лѣкарски изборъ.

Г. Т. Данайловъ (д. сг): Г. г. лѣкаритѣ не могатъ да се разбератъ, коя система да възприематъ! Само измъчватъ и Народно събрание, и министри!

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стаматъ Ивановъ.

С. Ивановъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въпросътъ, който третираме въ настоящето заседание, е за насъ, за работническата класа, единъ първостепененъ въпросъ. Ние смѣтаме, че винаги, когато се отнася нѣщо за работническата класа или за трудящитѣ се, обикновено стремлението тукъ е да се мине бързо, га-лопъ. Това е, за да не може, действително, въпроси, които целятъ подобрене положението на работника, да бъдатъ освѣтлени, да бъдатъ изнесени въ тѣхната ширина и пълнота и да се види фактическото положение, при което днесъ е поставена работническата класа — при какви трудови условия, при каквъ режимъ, при какви заплати. И когато ние разглеждаме различнитѣ фондове и специално фонда „Обществени осигуровки“, ще трѣбва да заявимъ, че както законътъ за общественитѣ осигуровки и всички трудови закони, които останаха само писани на книга въ нашата страна, така и всичко онова, което цели да подобри, да охрани, да запази здравето и живота на работническата класа, всичко това се смѣта отъ буржоазията като нѣщо, съ което тя върши благодеяние; всичко това, което е предвидено въ тия закони, се дава на работника, както казахъ, въ форма на благодеяние. И както буржоазията има свои благотворителни организации за защита на животнитѣ или за други благотворителни цели, така тя е създала и трудово законодателство, което обуславя пакъ отъ чувство на хуманностъ, отъ чувство на човѣколюбие. А ние казваме: трудовото законодателство, това е едно законно право на работническата класа, отъ нейно гледище.

Трудовото законодателство, както въ всички капиталистически страни, така и въ нашата страна, датира отъ тогава, отъ когато въ България почна да се развива капитализмътъ, отъ когато почна да расте работническата класа, отъ когато капиталътъ, развързвайки своитѣ ръце, почва да ограбва, почва да унищожава дребнитѣ съсловия, градски и селски, и по таквъ начинъ армията на работническата класа почва да се увеличава. Паралелно съ създаването на работническитѣ организации въ нашата страна се почна и борбата за трудово законодателство. Първото трудово законодателство въ нашата страна датира отъ 1903 г. Още тогава първата борба въ България, която е водена за трудово законодателство, е борбата на печатарскитѣ работници въ София, която е продължила повече отъ 53 дни и въ края на краищата завършва съ известна победа, въ смисълъ, че до тогава печатарскитѣ работници сѣ работили по 10, 11 и 12 часа на день, а следъ тая стачка работното имъ време се намалява на 9 часа. По-късно работническата класа разгръща своитѣ сили, и ние имаме въ резултатъ нѣколко трудови законоположения, които иматъ за задача да регулиратъ отношенията между работника и господаря, да охраняватъ, да запазватъ здравето на работника. Следъ това трудово законодателство дойдоха и други закони, като, напр., така наречениятъ законъ за защита на женския и детски трудъ.

Но, г. г. народни представители, законътъ за защита на женския и детски трудъ въ България бѣ гласуванъ тогава, когато въ производството бѣха заети повече възрастни работници, и по-малко намираше приложение трудътъ на работничката, по-малко бѣха заети младежитѣ въ съответнитѣ производства, поради това, че нѣмаше достатъчно развити крупни производства, които да погълнатъ женския и детски трудъ. Следователно, законътъ за защита на женския и детски трудъ, презъ онова време, когато е билъ гласуванъ, не е целилъ фактически да защити женския и детски трудъ, а съ него се е целило да се даде известенъ отдушникъ, известно възмездие на онѣзи борби, които тогава сѣ водили работницитѣ за разширение на трудовото законодателство и за създаване на ново такова. По-късно се гласува законътъ за контролъ на парнитѣ котли, който законъ има за задача да охранява труда на заетитѣ техници въ отдѣлнитѣ производства, който има за задача да се контролира всѣка инсталация, всѣка монтирана машина, всѣко въртещо се колело, отъ техническо лице, та когато работникътъ работи и се движи около тази машина, неговиятъ животъ да не е застрашенъ.

П. Стоевъ (раб): Г. председателю! Народното събрание е праздно. Да се вдигне заседанието. Къде е болшинството, къде сѣ депутатитѣ, къде сѣ парламентариститѣ?

Всички сж си отишли. Къде сж тия, които пазят Парламента?

Н. Гавриловъ (нац. л): Не искатъ да го слушатъ.

П. Стоевъ (раб): Азъ правя предложение да вдигнемъ заседанието и утре да продължи ораторътъ.
Поставете на гласуване моето предложение.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Нѣма да го гласувамъ. Председателството констатира, че най-добриятъ парламентаристи сж тукъ, по мѣстата си.

П. Стоевъ (раб): Има предложение за вдигане на заседанието.

Н. Алексиевъ (з): Не може да се гласува.

С. Ивановъ (раб): Нѣма значение, че ги нѣма. Обикновено бухалитъ бѣгатъ отъ свѣтлината.

П. Стоевъ (раб): Ние искаме да се вдигне заседанието, тъй като сме уморени и нѣма кворумъ.
Поставете на гласуване моето предложение. Вие сте длъжни, по правилника, да го положите на гласуване. Не бива да се смѣта за шега. Повдигамъ въпроса най-сериозно.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има предложение отъ народния представителъ г. Петко Стоевъ да се вдигне заседанието.

Който отъ г. г. народнитъ представители е съгласенъ, моля, да вдигне рѣка. Малцинство, Събранието не приема.

С. Ивановъ (раб): Г. г. народни представители! Законътъ за парнитъ котли далъ ли е действително ефикасна защита на работническата класа, за това говори статистиката. Отъ 3—4 години у насъ систематически ставатъ катастрофи; не се минава месецъ да не ставатъ катастрофи по минитъ; не се минава месецъ да не ставатъ катастрофи по фабриктъ. И това е лесно обяснимо. При днешната криза капиталиститъ, фабрикантитъ не спазватъ постановленията на собственитъ си закони, вършатъ една безогледна експлоатация и затова ние виждаме катастрофи все по-често да ставатъ. Ние имаме една типична катастрофа въ нашата страна: експлозията, която стана преди две години въ Военния арсеналъ, когато станаха жертва повече отъ 35 работници и работнички. Само законътъ за контрола на парнитъ котли нѣма да отстрани катастрофитъ. Катастрофитъ, злополукитъ сж свързани съ работното време, съ заплатата, съ жилището, въобще съ цѣлия битъ на работника. Когато единъ работникъ работи повече отъ 8—9—10 часа непосиленъ трудъ, неговото бдение, неговото внимание, неговото зрение е вече изтощено и той може лесно да стане жертва на машината, може лесно да стане жертва на друго нѣкакво премеждие. Знаете, че работникътъ обикновено спи въ катакомби, въ дупки по периферитъ на града, квартирата му не представлява отъ себе си друго, освенъ една добре обзаведена кжща на чорбаджийско псе, спи на вемята, въ влага, поради което неговата физика отслабва, неговитъ нерви и мисль се притѣпяватъ, и такъвъ работникъ, ненахраненъ добре, не си е доспалъ, изнуренъ, като отиде въ фабриката, където се подлага на общо изтощение, лесно може да бѣде грабнатъ отъ машината и смазанъ.

По-късно, г. г. народни представители, презъ времето на Радославовия кабинетъ, презъ 1917 г., се гласува и законътъ за хигиената и безопасността на труда. Въ 1917 г. работницитъ и селянитъ въ голѣмата си частъ, поради дългата касапница, общоевропейската война, негодуха; отъ друга страна, трудътъ на работницитъ въ тила, въ фабриктъ, въ работилницитъ, предимно работнички и младежи, бѣше непосиленъ, липсваше всѣкакъвъ контролъ, експлоатацията вземаше небивали размѣри; глътътъ, царевичното брашно, мухлясалитъ кжсчета хлѣбъ — всичко това бѣше създадо негодувание, кипѣше въ работническата класа и въ всички трудящи се маси на фронта и въ вътрешността. Радославовиятъ кабинетъ, за да отстрани това негодувание всрѣдъ работническитъ и селски маси, трѣбваше да намѣри известенъ отдушникъ, трѣбваше да подхвърли нѣщо на негодувашитъ маси. И въ резултатъ на това се създаде законътъ за хигиената и безопасността на труда.

Г. г. народни представители! Природата въобще на буржоазията е алчна, природата на капиталиста е такава, че той не се ръководи отъ никакви чувства, отъ никакви обществени съображения, отъ никакъвъ национализъмъ и патриотизъмъ; него го интересува преди всичко печал-

бата, неговото производство. Особено българската буржоазия е типиченъ примѣръ на алчностъ. Наистина и буржоазитъ на Западъ водятъ същата грабителска политика, но все пакъ тѣ съ своята малко по-голѣма култура, съ различни християнски братства, съ различни християнски общества, които иматъ, съумяватъ да подхвърлятъ нѣщо на работническата класа и временно да я отклонятъ отъ бдение върху собственитъ си интереси.

Н. Алексиевъ Вѣкове подхвърлятъ все.

С. Ивановъ (раб): Законътъ за хигиената и безопасността на труда има за задача да контролира предприятията, въ които сж ангажирани работници, дали иматъ достатъчна кубатура въздухъ, дали иматъ достатъчно свѣтлина, дали иматъ достатъчно вода за пиене, дали иматъ отходни мѣста, дали сж построени трапезарии за хранене, дали се спазватъ почивкитъ, предвидени въ следствие съ указа за 8 и 6-часовия работенъ день.

Е добре, г. г. народни представители, какви сж днесъ предприятията, въ които работятъ стотици хиляди работници; какви сж работилницитъ на отдѣлнитъ еснафски предприятия, общарски, шивашки и пр.; какви сж фурнитъ, какви сж всички тия заведения, където работникътъ създава богатата, създава продуктитъ, създава дрехитъ, създава обувкитъ, за да задоволява общественитъ нужди? Въ която ще работилница да проникнете, ще видите, че фактически законътъ не се прилага, фактически работникътъ не се ползува отъ облагитъ, които законътъ му дава.

Г. г. народни представители! Капиталиститъ, водими пакъ отъ желанието за голѣми печалби и грабежъ, строятъ обикновено предприятията съ огледъ да похарчатъ по-малко срѣдства и вследствие на това въ тия предприятия обикновено се натѣпкватъ работницитъ. Обикновено се работи въ галерии, обикновено се работи въ сутерени. Крупнитъ фабрики, текстилни и други по-крупни предприятия, натѣпкватъ работницитъ едни до други и лошата атмосфера въ тѣхъ унищожава и онова малко, което е останало въ работника и работничката.

Г. г. народни представители! Типиченъ примѣръ на небивала експлоатация, особено въ настоящия моментъ, представляватъ габровскитъ и сливенскитъ текстилни фабрики; типиченъ примѣръ на експлоатация днесъ представляватъ тютюневитъ складове. Тютюневиятъ капиталъ, който субсидира заговорницитъ на 9 юний, въ течение на последнитъ 10 години издигна складове, които струватъ милиони, въ които, обаче, работникътъ и работничката гаснатъ, унищожаватъ се и се израждатъ. 90% отъ работницитъ, заети въ това производство, сж туберкулозни и предразположени къмъ туберкулоза.

Миньорскитъ работници, тѣзи работници, които копаятъ черното злато, които копаятъ съ стотици метри подъ земята вжглища, за да движатъ машинитъ, за да работятъ фабриктъ на капиталистическитъ предприятия; тѣзи работници, които копаятъ кюмюръ, за да движатъ треноветъ и пренасятъ стокитъ на капиталиститъ, особено отъ 1923 г. насамъ и въ настоящия моментъ сж подхвърлени на една небивала експлоатация. Следъ 21 юний, когато народната властъ взе управлението въ мина Перникъ, фактически миньорскитъ работникъ е казионенъ членъ на Националлибералната партия.

Отъ мнозинството: Лъжете!

С. Ивановъ (раб): Той е длъженъ да внася членски вносъ за строежъ на клубове, той е длъженъ да козирува и на последния националлибералъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): На васъ взематъ 8.000 л. отъ заплатата ви. Вие получавате само по 4.000 л. отъ депутатскитъ пари.

С. Ивановъ (раб): Неговото право на съществуване като работникъ и неговото право на критика е задушено, за неговата уста е поставенъ катанецъ. Имайки въ предъ видъ примѣра на величественитъ борби, които миньорскитъ работникъ води преди 1923 г., създаде се миньорски съюзъ, секретарьтъ на който преди два-три месеца бѣше прострелянъ.

П. Стоевъ (раб): Отъ народоблокарската властъ.

С. Ивановъ (раб): Г. г. народни представители! Стана 9 юний, станаха събитията. Трѣбваше и Демократическиятъ съговоръ да направи нѣщо на свой редъ за работницитъ. За да притѣжни за известно време настроението,

на работниците, за да отклони вниманието на работническата класа, която в нашата страна представлява една грамадна, многокласна армия, и от друга страна да намърси някаква формула, посредством която да бъде ограбена работническата класа, Демократическият съговор създаде закона за обществените осигуровки. По силата на този закон всеки работник и работничка, заети, ангажирани в производството, трябва да внасят ежемесечно вноски, преди да получат заплатата си, за фонда обществени осигуровки, който се състои от отделни фондове за майчинство, за болест, за инвалидност и старост, за злополука и за безработица. И по силата на този закон за обществените осигуровки вноските се определяха така: една трета внася държавата, втората трета внасят господарите и останалата внасят работниците. Почна събирането на средства. И понеже, както казах, работническата класа е порастнала много в нашата страна, в едно кратко време се натрупаха милиони левове, събрани от коравия залък на работника и работничката. Вместо държавата да поеме издръжката на цял този фонд, вместо тя да гласува достатъчно кредити за охраняване труда на работническото в случай на болест и майчинство, ние виждаме, че след като порастна този фонд и взе неимоверни размери, няколко десетки милиона лева, сговористката и сега блокарската власт намърси за нужно да отпусна заеми на разни общини, да отпусна заем на мина Перник, да отпусна заем на Габровската община, да отпусна заем на Съюза на популярните банки и т. н. Освен това чуваме от г. Нейков сумата, която има да дължи държавата към този фонд — 290.000.000 л. Но ще се каже, че нщо е направено и за работниците: в София болница се строи. Г. г. народни представители! Забележете, къде се строи болница за работниците — на гарата, да им пушат локомотивите и всеки момент да им тракат на главите вагоните. Такъв чинизъм, такава гавра с една възходяща класа, действително само в България може да се прави. Това не е болница; това е морта, където ще умира софийското работничество. Това е то политиката на умращата буржоазна класа.

Нкой от мнозинството: Питайте Сговора за тази работа.

С. Иванов (раб): Вие не отстъпвате на Сговора.

Нкой от земледелците: Въ Русия работниците въ палати ли са?

С. Иванов (раб): Работническото имаше поне това право, когато се разболяе, да си избере лекар, да си намърси, дето се казва, мър на душата, да отиде при оня лекар, който смърта, че действително ще му определи точно каква му е болестта. Това право му се отне — след като бяха раздадени неговите милиони, след като се навдиха един рожък паразити в този фонд, след като почнаха ежедневието грабежи на фонда. Типичен пример за това е предприятието за постройката на рилския водопровод. Предприемачите въ съюз съ управата на фонда цъли години удържаха от работниците левчетата и въ края се ограби една сума от 3—4 милиона лева. Известна ви е тази афера на бившия началник на трудовото бюро Николов.

С. Мошанов (д. ст): Съдът го оправда вече.

С. Иванов (раб): Въпръки особения вапът на г. Нейков, въпръки грижите, които тук полага за работническата класа, трябва да изтъкна, че г. Николов изхожда от неговото социалфашитско благо. Приятелите на г. Нейков, Кренив, заедно с г. Петров, ходи въ Женева, за да защитава интересите на работническата класа. Нщо повече. По силата на чл. 25 от закона за хигиената и безопасността на труда работниците сами си избират помощник-инспекторите. И каква ирония за българската социалдемократия!

С. Мошанов (д. ст): Много стара псень.

С. Иванов (раб): Въ 1919 г., когато г. Янко Сакжов, старият гръшник пред българското работничество, бше министър, изплашен от подема на работническата класа, тогава числяща се въ организацията на Комunistическата партия и Общия работнически синдикален съюз, виждайки, че ще изгубят избора, отложиха го, отмени го и, много естествено, буржоазията го последва, защото анджак социалдемократията е учител на буржоазията —

след като даде акъл, тя става петото кодело на колесницата на буржоазната държава. И така този закон, който предвижда именно подкрепа на работника въ момента на болест, не се приложи. Работниците се подхвърлиха на голъми терзания и на голъм гнет, т бяха принудени да отиват да чакат съ часове пред инспекцията на труда, да отиват пред разни сили на деня за ходатайства, да минат през 99 митарства, за да могат да вземат нкой лев от този фонд. Обикновено, след като се е разболел — ако не умре, а оздравее — минават се година-две, докато работникът получи помощта. Забележете, че още от 1930 г. фондът „Майчинство, за почивка и безработица“ има да дължи към работническото и затова именно е предвидена въ този бюджет-проект сумата 10.000.000 л. за неизплатени помощи на работниците.

Майчинство. Буржоазното общество, което за майката рони постоянно крокодилски сълзи, е създадо и Дружество за покровителство на майката. Когато работничката забременее, по силата на този закон тя се покува известно време от почивка, преди раждането и след раждането. Но има типични случаи, има моменти, когато въ навечерието на освобождението от бременността майката се намира въ предприятието. Освободила се от бременист, тя не може да получи помощта. Тя ще получи помощта тогава, когато детето стане на 2-3 години, хване го под ръка и отива въ инспекцията на труда да търси помощ и подкрепа по силата на този закон.

За лтните курортни почивки, особено през това горещо време, ще кажа, че работникът, след като е работил, изтощил се е до неимоверност, отива, блъска се цъли часове, минава през една комисия, минава през друга комисия, тупат го, гледат го, разгиват го и най-после, ако вземе бележка за курорт и почивка, той трябва да търси заем, за да иде да си отпочине.

Е. Шилерски (з): А за селяните има ли курорт?

С. Иванов (раб): Един типичен пример. Тая политика, политика на безгрижие, създаде така наречените диспансери, въ които цъли взодове работници и работнички през определени часове отиват на преглед, строят се, за да им бият инжекции против туберкулоза. Г. г. народни представители! И децата знаят, че не е само инжекцията, която може да отстрани туберкулозата, да локализира нейното разрушително настъпване, а е необходима храна, необходим е един добър режим. Вследствие на това, че туберкулозата представлява и обществена опасност, събират работниците и работничките въ тъзи диспансери да се изпотият по 10 пъти, да им бият инжекции и да си отиват. Дават им и нщо: през зимата им дават по 2 кила рициново масло. Рициново масло на изтънели черва и на гладни стомаси...

Д. Ачков (нац. л. о): Не рициново, а рибено масло.

С. Иванов (раб): Т. е. рибено масло. Но ние виждаме, че вече се засъга и свободата на лекарския избор. Трбваше да дойде и народното правителство, правителството на Народния блок, за да отнемете и тъзи малки придобивки. Фактически работническата класа, по силата на този фонд, се явява един данъкоплатец, който издържа цълия този бюрократически кадър, цълия този бюрократически институт, както въ Министерството на търговията — отделението за труда — така и всички инспектори, помощник-инспектори и пр.

Г. г. народни представители! Един инспектор, един чиновник, който има за цел да прилага този закон, не може да чувства болките на работника, не може да чувства неговите нужди, ако той действително не изхожда от неговата срда. И въ какво се изчерва ролята на инспекторите и помощник-инспекторите? — Да отиват от време навреме, да се мъркат като метеори въ отделните предприятия и то само въ канцеларията, при господарите, при фабрикантите, като предварително ги уведомяват, че ще отидат на ревизия, за да успят т да прогонят всички малолтни деца, които работят въ фабриката, да ги скрият по къшетата и по разни сандъци, от кумова срама, за да не ги види инспекторът, като отиде въ кабинета на директора.

Нщо повече, имат и друго предназначение, и друга роля инспекцията на труда — това е новост през режима на Народния блок. Напоследък стана стачка въ италианската фирма за износ на птици и яйца на гара Левски. 600 работници и работнички, водими от инстинкта за самосъхранение, понеже сж подхвърлени на небивала експлоатация, понеже разни надзиратели и управници въ

тая фирма, добри сватанаци, добри синове на Мусолини, ослепени фашисти, отиваха дотамъ да се гаврятъ съ работничкитѣ на фабриката, направиха стачка. И когато, гдето се казва, удари ножътъ до кокала, когато работничкитѣ и работничкитѣ не можахъ да понасятъ този режимъ и при едно спонтанно негодувание се вдигнаха на стачка, инспекторътъ на труда въ гр. Плевенъ, вмѣсто да отиде да застави фабрикантѣ да подобрятъ положението на работническата класа, вмѣсто да отиде да си навре носъ въ предприятието, за да види при какви условия работятъ работничката и работникътъ, намѣри за нужно да експедира една наказателна команда отъ 30 души полицаи и да задуши чрезъ тероръ тази стачка на работничкитѣ. (Ръкоплъскания и гласове „Позоръ“ отъ работничкитѣ) Но стигна се и до другъ още по-страшенъ цинизъмъ.

Н. Гавриловъ (нац. л.): Вѣрвашъ ли въ това, което казвашъ?

П. Стоевъ (раб): Той бѣше тамъ.

С. Ивановъ (раб): По силата на камшика, по силата на терора и съ каминеткитѣ отъ самата фирма работничкитѣ се натоварваха като човъзи, за да се мъкнатъ насила да работятъ въ предприятието. Следъ като бѣха натѣпкани въ това предприятие, г. окръжниятъ инспекторъ и лѣкарътъ при Инспекцията на труда въ Плевенъ съобщаватъ на гара Левски и въ селото, че въ 3½ часа г. инспекторътъ на труда свиква общо събрание и ще говори по трудовото законодателство.

П. Стоевъ (раб): Той е оръдие на капитала, а не инспекторъ на труда. Всички инспектори сж такива.

Н. Гавриловъ (нац. л.): Е, сега отъ васъ ще ги избирате!

С. Ивановъ (раб): И действително, следъ като пролича координираната дейностъ, следъ като пролича ясно съюзътъ между фабрикантѣ и полицията — онова, което ние разправяме всѣки денъ на работническата класа, че полицията и инспекцията на труда не сж нищо друго, а сж едно оръдие въ ръцетѣ на всѣки фабрикантъ, въ ръцетѣ на всѣки капиталистъ, за да задушаватъ и най-малката борба на работническата класа — инспекторътъ на труда свиква работничкитѣ, за да имъ чете рефератъ по трудовото законодателство. И вечерта, наредъ съ лѣкаря и съ инспектора на труда, съдатъ фабрикантътъ и неговитѣ помощници и като-че-ли работничкитѣ и работничкитѣ въ тая фабрика въ Левски сж извършили небивало престѣпление, та тия хора, като конвентъ, излизатъ да ги съдятъ и да величатъ фабриканта, че той имъ правилъ благодеяние. Кметътъ на селото едва ли не употреби цѣлата си поезия, за да обяснява на работничкитѣ, че фабриката имъ правила голѣми благодеяния и че пакъ, благодарение жеста на г. фабриканта, имъ е отпущнато нѣщо. Разбира се, възмущението на работничкитѣ не можеше да намѣри граница и се изрази въ масовъ протестъ противъ тази фашистска политика на инспектора, който чрезъ полиция задуши борбата, като се помъчи да притѣпи негодуванието, което камшикътъ не можа да сломи, и който следъ това искане съ слово да представи, че действително има инспекция на труда, има нейни органи, има закони, които уреждатъ отношенията между труда и капитала.

П. Стоевъ (раб): Цинизъмъ!

С. Ивановъ (раб): Този случай не е изолиранъ. Г. Нейковъ ви изнесе известни цифри за този страшенъ режимъ, който съществува въ габровскитѣ фабрики, кждето фабрикантѣ сж взели напоследъкъ решение да увеличатъ работното време. Разбира се, това не е само тѣхенъ актъ. За този актъ тѣ иматъ и съгласието, подмолно, мълкомъ дадено, на правителството, за което ние съ право казваме, че е правителство на крупния, на индустриалния капиталъ, и специално съгласието на съответния министъръ. Нѣщо повече: работническата класа тамъ се тероризира отъ единъ дребенъ, околийскиятъ началникъ, така нареченъ Килифаръ, който има камини, има коли и е експортѣръ на стокитѣ на фабрикантѣ. Наредъ съ този си ангажментъ, той е поелъ и ангажмента да задушава всѣкакво негодувание на работническото. Този Килифаръ, типиченъ...

П. Стоевъ (раб): Убиецъ.

С. Ивановъ (раб):... убиецъ, се държи на поста околийски началникъ, за да задушава това накупѣло състояние въ работничкитѣ и работничкитѣ.

Г. г. народни представители! Говоря се за моралъ и особено морална се представлява буржоазната класа. Напоследъкъ, обаче, пресата изнесе, че единъ милионеръ фабрикантъ обезчестилъ една работничка. Такива случаи не сж откъснати, единични. Работничката днесъ е въ ръцетѣ на тѣзи, които проповѣдватъ моралъ. Азъ и въ началото казахъ, че и това трудово законодателство, което съществува и доколкото се прилага, е плодъ на ежедневнитѣ непримирими класови борби, които работничкитѣ и работничкитѣ водятъ. Вие знаете, че въ всѣка стачка се издига и искането: приложение на трудовото законодателство, спазване на 8-часовия работенъ денъ, преминаване къмъ 7-часовъ работенъ денъ, както е днесъ въ Съветска Русия, кждето сѣдинитѣ на държавата сж поети отъ работничкитѣ и селянитѣ и кждето нѣма безработица, кждето държавата отпуска достатъчно суми и срѣдства за образуването на граматни фондове, кждето работничкитѣ се ползватъ съ почивка следъ 5-дневна работа, съ едномесеченъ безплатенъ отпущъ въ годината, съ курортна почивка. Днесъ въ Съветския съюзъ стотици и хиляди работници и работнички отиватъ да почиватъ по разнитѣ дворци на бившитѣ царе и князе въ Кримъ и другитѣ курортни краища на Съветска Русия, дето действително майката отъ денъ на денъ се освобождава отъ това двойствено робство и кждето здравеопазването ѝ е гарантирано.

Нѣма страна въ капитализма, която действително да е направила това, което става тамъ по отношение на децата, но и една стотна частъ не може да направи отъ него. Защото капиталистическото общество е класа загиваща, която не държи смѣтка за новото поколение. Обаче една властъ, която има за целъ да изтика, да преобрази, да избие отъ главата на всѣки гражданинъ всичко това старо, напластено и да създава новото, да създава социалистическото общество, тя знае кжде да наблегне, тя знае какъ да се отнася къмъ децата. И яслитѣ, и почивнитѣ станции, училищата около фабрикитѣ...

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Завършватъ ли, г. Ивановъ?

С. Ивановъ (раб): Имамъ още време.

Министъръ С. Стефановъ: Още колко време има да говорите?

С. Ивановъ (раб): Още половинъ часъ.

П. Стоевъ (раб): Да се вдигне заседанието за утре.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Ще вдигнемъ заседанието за утре съ следния дневенъ редъ:

Второ четене законопроектитѣ:

1. За измѣнение т. т. 11 и 13 на чл. чл. 88 и 67 отъ законитѣ за градскитѣ и селскитѣ общини.
2. За измѣнение и допълнение на закона за облекчение работата на Върховния касационенъ съдъ.
3. За отстъпване даромъ на Ортакойската градска община държавна сграда и пр.
4. Първо четене законопроекта за бюджета на разнитѣ фондове за 1932/1933 ф. г. — продължение разискванията.
5. Второ четене законопроекта за пенситѣ за изслужено време.
6. Второ четене предложението за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ и пр.

Одобрение предложениата:

7. За одобрение на конвенцията, декларацията, протоколитѣ и заключителния актъ, прати отъ Международ-

ната конференция на Обществото на народитъ въ Женева на 17 юний 1925 г.

8. За одобрение на подписаната въ Женева на 21 май 1931 г. конвенция за създаване на едно Международно дружество за ипотекаренъ земеделъски кредитъ.

Първо четене законопроектитъ:

9. За допълнение чл. чл. 14 и 36 отъ закона за Б. з. банка.

10. За допълнение закона за санитарно-ветеринарната служба.

Доклади:

11. На комисията по Министерството на правосъдието относно искането разрешение за затваряне и съждане на народнитъ представители К. Русиновъ и Ал. Наумовъ.

12. На прошетарната комисия.

Които приематъ така прочетения дневенъ редъ за утрешното заседание, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 21 ч. и 3 м.)

Подпредседатели: { Н. ЗАХАРИЕВЪ
Н. ШОПОВЪ

Замѣстникъ-секретарь: Б. МЕЛНИШКИ

Началникъ на Стенографското отделение: Д. АНТОНОВЪ